

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976 | ΑΡΙΘ. 15-16

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

2. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ († 109 ἢ 107 μ. Χ.;)*

12. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἰγνατίου ἀναφέρονται ὡς κύρια Μυστήρια, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιούμενα πρὸς σωτηρίαν τῶν πιστῶν, τὸ Βάπτισμα, ἡ Θεία Εὐχαριστία, ὁ γάμος, καὶ ἡ Μετάνοια. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰγνατίου περιέχουν τὴν πρώτην Πατερικὴν περὶ Μυστηρίων Θεολογίαν.

Ἡ καθαρτικὴ ἐνέργεια τοῦ Βαπτίσματος πηγάζει ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πάθους τοῦ Λυτρωτοῦ (Ἐφ. 18,2). Ἐν τῷ Βαπτίσματι λαμβάνει ὁ πιστὸς συγχρόνως τὸν ἐξοπλισμὸν πρὸς ἄμυναν κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ διαβόλου (Πολυκ. 6,2: «τὸ Βάπτισμα ὑμῶν μενέτω ὡς ὄπλον»). Χορηγὸς τοῦ Βαπτίσματος εἶναι ὁ ἐπίσκοπος (Σμύρν. 8,2: «οὐκ ἐξόν ἐστιν χωρὶς ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν»).

Ὁ Ἰγνατίος τονίζει κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν Δοκητῶν τὴν πραγματικὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Θεῖα Εὐχαριστίᾳ, ἣτις εἶναι τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Λυτρωτοῦ, Ὅστις ἐγένετο ἄνθρωπος, ἔπαθε καὶ ἀνεστήθη (Σμυρν. 7,1. Πβλ. Ῥωμ. 7,3. Φιλαδ. 4). Πρὸ παντὸς ἐκ τοῦ Πάθους καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πηγάζει καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς Θεῖας Εὐχαριστίας. Διὸ αὕτη εἶναι τὸ ἀληθὲς «φάρμακον ἀθανασίας» διὰ πάντα ἄνθρωπον, ἀντίδωρον κατὰ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 275 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

τοῦ αἰωνίου θανάτου²⁶. Εἰς τὸν πνευματικὸν θάνατον καταντοῦν οἱ Δοκηταί, διότι οὗτοι στεροῦνται καὶ μένουσι μακρὰν τῆς Θείας Εὐχαριστίας (Σμύρν. 2 καὶ ἰδίᾳ 7,1). Ἡ Θεία Εὐχαριστία, ὡς σῶμα πραγματικὸν τοῦ Λυτρωτοῦ, εἶναι ἐνέχυρον (ἐχέγγυον) καὶ τῆς ἀναστάσεως εἰς αἰωνίαν ζωὴν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος (ἰδίᾳ Σμυρν. 7.1). Ἡ κοινῶς τελουμένη καὶ ὀρθῶς πανηγυριζομένη Θεία Εὐχαριστία εἶναι, συνφωδᾷ καὶ τῷ ὀνόματί της, «Εὐχαριστία» (Πβλ. Ἴσως Ἐφ. 13,1) καὶ ἐπανάληψις τῆς Θυσίας τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Αὕτη εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι συγχρόνως ἡ ἐξαίρετος ἔκφρασις τῆς ἐνότητος καὶ τῆς κοινότητος τῶν χριστιανῶν ἐν τῷ Χριστῷ. Αὕτη ἐνώνει τὰ μέλη τῆς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας μεταξύ των (Ἐφ. 20,2. Φιλαδ. 4)²⁷. Ἡ διεύθυνσις καὶ ἐξουσία τοῦ κύρους τῆς κανονικῶς τελουμένης Θείας Εὐχαριστίας κεῖται καὶ πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐπισκόπου ἢ ἐνὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ διατεταγμένων πρεσβυτέρου (Σμυρν. 8,1 ἔ.). Τὸν χαρακτήρα τῆς θυσίας ἐν τῇ τελέσει τῆς Θ. Εὐχαριστίας δὲν ἐκφράζει ὁ συγγραφεὺς, ἀλλ' ὑποδηλώνει πράγματι τοῦτο (Πβλ. «θυσιαστήριον» Ἐφ. 5,2. Μαγν. 7,2. Τραλλ. 7,2. Φιλαδ. 4). Ὁ Ἰγνάτιος θέλει νὰ τελεσθῇ ἡ προσφορὰ τῆς θυσίας τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον ὑψίσταται ἐν «Θυσιαστήριον» (Ρωμ. 2,2) καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ πρέπει νὰ σκεφθῶμεν, ὅτι τὸ μαρτύριον ἀκριβῶς ἐν τῇ Θεολογίᾳ τοῦ Ἰγνατίου σημαίνει τὴν ὑψίστην παρομοίωσιν τοῦ μαρτυρίου μετὰ τῆς θυσίας τοῦ Πάθους τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἐντεῦθεν δυνάμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν σκέψιν τοῦ ἀποστολικοῦ Πατρὸς λέγοντες, ὅτι ἐν τῷ «Θυσιαστηρίῳ» τῆς κοινότητος ἀνανεοῦται ἐπαναλαμβάνομένη ἡ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ Θυσία τοῦ Χριστοῦ.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

26. Ἐφ. 20,2: «ἓνα ἄρτον κλώντες, ὅς ἐστιν φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτον τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ διὰ παντός». Πβλ. Σμυρν. 7,1.

27. Πβλ. O. Perler, Eucharistie et Unité de l'Eglise d'après Ignace d'Antioche: 35 Congr. Euc. Intern., Séssiones de Estudios II, Barcelona 1954, 424/29.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ λατρεία κατὰ τὸ θέρος.

Κατὰ τὸ θέρος, ἡ παρακολούθησις καὶ συνειδητὴ συμμετοχὴ εἰς τὴν λατρείαν εἶναι πῶς δύσκολος διὰ τοὺς πλείστους τῶν πιστῶν. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, οἱ λειτουργοὶ πρέπει νὰ φροντίζον, ὅπως αἱ ἱεραὶ Ἀκολουθίαι μὴ παρατείνωνται χρονικῶς πέραν τοῦ ὁρίου ἀντοχῆς τοῦ ἐκκλησιάσματος. Νὰ ἀποφεύγονται δηλαδὴ τὰ ἀργόσυρτα μέλη εἰς τὴν ὑμνωδίαν, αἱ δὲ εὐχαὶ νὰ ἐκφωνοῦνται μὲ συντομίαν λογικὴν, χωρὶς νὰ αὐτῶνται. Ἡ μέση ὁδὸς εἶναι πάντοτε ἡ καλύτερα. Ἦτοι ἡ μὲ σεβασμὸν πρὸς τὰ νοήματα ἀπόδοσις τῶν ἱερῶν λόγων καὶ συνάμα ὁ περιορισμὸς τῆς διαρκείας εἰς πλάισια πὸν ὑπαγορεύει εἷς ἄλλος σεβασμὸς: ὁ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν.

Τηλεόρασις καὶ τρυφερὰ ἡλικία.

Ἡ Τηλεόρασις ἔχει ἤδη εἰσέλθει εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἑλληνικὰς οἰκογενείας. Ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς ἠθικῶς καὶ αἰσθητικῶς ἀκινδύνου ψυχαγωγίας καὶ μορφωτικῆς ἀγωγῆς, τὸ γεγονός εἶναι εὐχάριστον. Ἀλλ' ὡς γνωστόν, ὅλοι αἱ μεταδιδόμεναι ἐκπομπαὶ δὲν ἀνήκουν εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος. Τὰ προγράμματα περιλαμβάνουν καὶ ἄλλας, αἱ ὁποῖαι, τοῦλάχιστον διὰ τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν, ζημιώνουν ἀντὶ νὰ ὠφελοῦν. Δυστυχῶς δέ, πολλοὶ γονεῖς δὲν ὑπολογίζον τοῦτο καί, ἀκρίτως καὶ ἐπιπολαίως, ἀφήνουν τὰ τέκνα των νὰ παρακολουθοῦν καὶ τοιαύτας. Ἡ Ἐκκλησία ἄς τοὺς βοηθήσῃ νὰ συνειδητοποιήσουν τὴν εὐθύνην των. Δὲν εἶναι καθόλου περιττὰ αἱ σχετικαὶ νουθεσίαι ἐκ μέρους τῶν ποιμένων τῆς εἰς τοὺς οἰκογενειάρχας ἐνορίτας των. Θὰ συμβάλλουν ἀσφαλῶς διὰ νὰ περιορισθῇ τὸ κακόν.

Καὶ ἄλλος κίνδυνος.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλος, παρεμφερῆς, κίνδυνος πρέπει νὰ ἐπισημανθῇ εἰς τοὺς γονεῖς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται διὰ τὴν με-

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Τὸ θεῖον κήρυγμα θὰ εἶναι πλέον ἀποτελεσματικὸν καὶ καρποφόρον, ὅταν εἶναι ἐποπτικὸν καὶ πρακτικόν. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ αἰσθητοποιῆ τὰς θεωρητικὰς ἰδέας διὰ παραδειγμάτων, παραστάσεων καὶ εἰκόνων, εἰλημμένων ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς τῶν ἀκροατῶν. Τὸ διδάσκειν γενικῶς εἶναι πλέον ζωντανὸν καὶ ἐναργές, ὅταν δὲν περιορίζεται εἰς ἐννοίας, συλλογισμοὺς, συμβουλὰς καὶ νοουθεσίας, ἀλλὰ διανθίζεται δι' ἐποπτικοῦ ὕλικου.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, "Ὅστις χρησιμοποιεῖ εἰς τὴν διδασκαλίαν Του συγκρίσεις, παρομοιώσεις καὶ ζωηρὰς εἰκόνας. Οὕτω τὸν Σίμωνα μετονομάζει Πέτρον, διότι ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως αὐτοῦ ὁμοίαζε πρὸς θεμέλιον λί-

ρίδα ἐκείνην τοῦ Τύπου, ἡμερησίου καὶ περιοδικου, πὸν μὲ λίαν χαλαρά, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ἀγαλίνωτα, ἠθικὰ κριτήρια, εἰσάγει εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν ψυχοφθόρον πνευματικὴν τροφήν. Λεπτομερειακαὶ περιγραφαι ἐγκλημάτων καὶ δὴ ἐκ τῶν πλέον εἰδεχθῶν, ἄκρατος σεξολογία, ἀνάπτυξις ἰδεῶν ἐρχομένων εἰς κραυγαλέαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ Γένους μας, εἶναι, κατὰ μέγα μέρος, τὸ περιεχόμενον τῶν τοιούτων ἐντύπων. Οἱ ἐκδίδοντες αὐτὰ δὲν ἀποσκοποῦν παρὰ εἰς τὴν χρυσοφόρον εὐρεῖαν κυκλοφορίαν. Αὐτὸ μόνον τοὺς ἐνδιαφέρει, διὸ καὶ δὲν φειδωλεύονται τὴν τοιαύτην σαφρὰν ὕλην. Ἄλλ' ἢ Ἡ ἐκκλησία ἐνδιαφέρεται διὰ τὰς ψυχὰς τῶν τέκνων της. Καὶ πρέπει νὰ μὴ μείνη μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένης. Ἄς διαφωτί- ζουν λοιπὸν οἱ ἐφημέριοί μας («εὐκαίρως ἀκαίρως»), μὲ ἐπιμονήν, τοὺς οἰκογενειάρχας ἐνορίτας των, καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

θον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ᾠκοδομεῖτο ἡ Ἐκκλησία. Οἱ Φαρισαῖοι παραβάλλονται πρὸς τυφλοὺς ὀδηγοῦντας ἄλλους τυφλοὺς. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου παρομοιάζονται πρὸς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἀγιότης αὐτῶν πρὸς τὸν φρόνιμον ὄφιν καὶ τὰς ἀκεραίας περιστεράς. «Τὰ διάφορα γεωργικὰ ἔργα, αἱ κλιματολογικαὶ συνθήκαι τῆς χώρας, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα τῆς Παλαιστίνης, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία τῆς, ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ τὸ περιβάλλον τῆς, αἱ διάφοροι κοινωνικαὶ τάξεις τῶν ἀνθρώπων, μυρία λεπτομέρειαι τῆς καθημερινῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς παρέχουν εἰς τὸν Κύριον ἐπιχειρήματα καὶ παραδείγματα, διὰ τῶν ὁποίων καθιστᾷ τὴν ἠθικὴν ἢ δογματικὴν διδασκαλίαν ἐποπτικὴν καὶ περισσότερον εὐληπτον καὶ αἰσθητήν. Οὕτως ἡ βροχὴ..., ἡ βλαστάνουσα συκῆ..., ὁ κάλαμος ὁ ὑπὸ τῶν ἀνέμων σαλευόμενος, τὸ γλεῦκος ἢ ὁ νέος οἶνος ὁ διὰ τῆς ζυμώσεως αὐτοῦ ἐπαπειλῶν τὴν διάρρηξιν πεπαλαιωμένων ἀσκῶν, ἡ ἀμεριμνησία τῶν πτηνῶν καὶ ἡ πολύχρωμος καὶ θελκτικὴ ἀμφίεσις τῶν ἀνθέων, ἡ ἀποπλάνησις τοῦ προβάτου καὶ ἡ ἀνεύρεσις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀναζητοῦντος τοῦτο ποιμένος, ἡ στοργὴ τῆς ὄρνιθος περισυλλεγούσης τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς, ἡ αἰμοβορία τοῦ λύκου, ἡ περὶ τὰ θνησιμαῖα συνάντησις τῶν ἀετῶν, τὰ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς ὁδοῖς παίγνια τῶν παιδίων, αἱ διάφοροι σκηναὶ καὶ τὰ ἐπεισόδια τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, γάμοι, κηδεῖαι, ἀσθενεῖς, ἰατροί, πτωχοί, πλούσιοι, τελῶναι, ἱερεῖς, φαρισαῖοι, τὰ διάφορα μέλη τῆς οἰκογενείας, γονεῖς, τέκνα, δοῦλοι, οἰκονόμοι, φίλοι καὶ ἐχθροί, κλέπται καὶ λησταί, ποιμένες, ποιμνία ὀδηγούμενοι εἰς τὴν μάνδραν αὐτῶν ἢ εἰς τὴν βοσκήν, παρέχουν εἰς Αὐτὸν ἀναλογίας καὶ συγκρίσεις, ἵνα διασαφήσῃ τὴν διδασκαλίαν Του καὶ ἐντυπώσῃ αὐτὴν βαθύτερον εἰς τὰς διανοίας τῶν ἀκροατῶν Του» (Παν. Τρεμπέλα, Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ, Ἀθήναι, 1940, σ. 190-191).

Ἐξοχα πρότυπα ἐποπτικοῦ κηρύγματος εἶναι καὶ τὰ κηρύγματα τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίως Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ Χρυσοστόμος χρησιμοποιεῖ πλῆθος παραδειγμάτων ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς, λ.χ. ἐκ τῆς τέχνης τοῦ ζω-

γράφου ἢ ἀνδριαντοποιοῦ, ἐκ τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ἐκ τῶν γυμναστηρίων, ἐκ τοῦ ἵποδρόμου, ἐκ τοῦ θεάτρου, ἐκ πασῶν γενικῶς τῶν πτυχῶν τῆς ἀτομικῆς, οἰκογενειακῆς, ἐπαγγελματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Δειγματοληπτικῶς ἔστωσαν ὡς παραδείγματα τὰ ἑξῆς:

α) Περιγράφων ὁ ἱερός πατήρ τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀγωνιστοῦ ποιμένος τῆς Ἐκκλησίας λέγει τὰ ἑξῆς: «Οὐ γὰρ πρὸς ἓν εἶδος ἡμῖν μάχης ἢ παρασκευῆ, ἀλλὰ ποικίλος οὗτος ὁ πόλεμος, καὶ ἐκ διαφόρων συγκροτούμενος τῶν ἐχθρῶν. Οὔτε γὰρ ὄπλοις ἅπαντες χρῶνται τοῖς αὐτοῖς, οὔτε ἐνὶ προσβάλλειν ἡμῖν μεμεληθήκασι τρόπον. Καὶ δεῖ τὸν μέλλοντα τὴν πρὸς πάντας ἀναδέχεσθαι μάχην τὰς ἀπάντων εἰδέναι τέχνας, καὶ τὸν αὐτὸν τοξότην τε εἶναι καὶ σφενδονήτην, καὶ ταξίαρχον καὶ λοχαγόν, καὶ στρατιώτην καὶ στρατηγόν, καὶ πεζὸν καὶ ἵππεα καὶ ναυμάχην καὶ τειχομάχην. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν στρατιωτικῶν πολέμων οἷον ἕκαστος ἂν ἔργον ἀπολάβῃ, τούτῳ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνεται· ἐνταῦθα δὲ τοῦτο οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ἂν μὴ πάσας ἐπιστάμενος, ἢ τῆς τέχνης τὰς ἰδέας ὁ μέλλον νικᾶν, οἶδεν ὁ διάβολος καὶ δι' ἑνὸς μέρους, ὅταν ἡμελημένον τύχῃ, τοὺς πειρατὰς εἰσαγαγὼν τοὺς αὐτοῦ, διαρπάσαι τὰ πρόβατα... Οὕτω οὖν καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ πόλις, ὅταν μὲν αὐτὴν πανταχόθεν ἀντιτείχους ἢ τοῦ ποιμένος ἀγχινοῖά τε καὶ σύνεσις περιβάλλῃ, πάντα εἰς αἰσχύνην καὶ γέλωτα τοῖς ἐχθροῖς τὰ μηχανήματα τελευτᾷ, καὶ μένουσιν οἱ κατοικοῦντες ἔνδον ἄσινεῖς· ὅταν δὲ τις αὐτὴν ἐκ μέρους καταλῦσαι δυνηθῇ, κἂν μὴ πᾶσαν καταβάλῃ, διὰ τοῦ μέρους ἅπαν, ὡς εἰπεῖν, λυμαίνεται τὸ λοιπὸν» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Περί ἱερωσύνης, λόγος δ', Migne Ἑ.Π. 48, 666),

β') Διὰ τὴν νὰ δείξῃ ὁ ἱερός πατήρ, ὅτι δεόν νὰ συνεχίζωμεν τὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ μετ' ἀγάπης διάλογον ἀκόμη καὶ μετὰ τῶν χειρίστων αἰρετικῶν, χρησιμοποιοεῖ τὰς ἑξῆς πλήρεις ἐποπτικοῦ περιεχομένου ἐκφράσεις: «Παρακαλῶ, λέγει, πάντας ὑμᾶς, καθά-

περ τοὺς φρενίτιδι παραπεσόντας νόσφ καὶ παραπαίοντας, κατὰ δύναμιν τὴν ὑμετέραν πειρᾶσθαι θεραπεύειν μετὰ προσηνείας καὶ ἐπεικειίας αὐτοῖς διαλεγόμενος... Τὰ δὲ φλεγμαίνοντα τῶν τραυμάτων οὐδὲ ἐπιβολὴν χειρὸς ἀνέχεται, οὐδὲ ἀφὴν ὑπομένει τραχυτέραν. Διὰ τοῦτο οἱ σοφοὶ τῶν ἱατρῶν μαλακῆτινι σπογγιᾷ τὰ τοιαῦτα καταψήχουσιν ἔλκη. Ἐπει οὖν καὶ τούτοις ἔλκος ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ φλεγμαῖνον, ὡσπερ ἀπαλῆτινι σπογγιᾷ προσηνὲς ὕδωρ καὶ πόσιμον σπῶντες, οὕτω... πειρώμεθα καταστέλλειν αὐτῶν τὸ φύσημα καὶ τὸν ὄγκον καθαιρεῖν ἅπαντα. Κὰν ὑβρίζωσι, κὰν λακτίζωσι, κὰν ἐμπτύωσι, κὰν ὄ,τιοῦν ποιῶσι, μὴ καταλείψης τὴν ἱατρούειαν, ἀγαπητέ. Τοὺς γὰρ ἄνθρωπον παραπλήγῃ θεραπεύοντας ἀνάγκη πολλὰ τοιαῦτα ὑπομένειν, ἀλλ' ὁμως οὐδὲ οὕτως ἀφίστασθαι χρή, ἀλλὰ δι' αὐτὰ μὲν οὖν ταῦτα μάλιστα αὐτοὺς ταλανίζειν καὶ δακρύειν χρή, ὅτι τοιοῦτον αὐτῶν τῆς ἀρρωστίας ἐστὶ τὸ εἶδος» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Λόγος β' κατὰ τῶν Ἀνομοίων, Μigne Ἐ.Π. 48,718).

γ) Μνημονευτέα τέλος ἡ ἐξῆς λιάν ἐποπτικὴ περικοπή, ἣτις εἶναι ὁμιλητικοῦ περιεχομένου, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπανειλημμένην ἐν τῷ κηρύγματι ὑπόμνησιν ὀρισμένων ἀληθειῶν: «Εἰ γὰρ καὶ πολλάκις ἡμῖν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἴρηται, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Καὶ γὰρ καὶ τῶν ἱματίων τὰ μὲν ἅπαξ βαφέντα ἐξίτηλον ἔχει τὴν βαφήν, ἃ δὲ πολλάκις καὶ συνεχῶς καθέντες ἀνασπῶσιν οἱ δευσοποιοί, ἀκίνητον διατηρεῖ τὸ τοῦ χρώματος ἄνθος. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν συμβαίνει τῶν ἡμετέρων. Ὅταν γὰρ πολλάκις τῶν αὐτῶν ἀκούσωμεν ρημάτων, καθάπερ τινὰ βαφήν τὴν διδασκαλίαν ὑποδεξάμενος, οὐκ ἂν ραδίως αὐτὴν ἀποπτύσωμεν. Μὴ τοίνυν περιέργως ἀκούωμεν» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Λόγος ζ' κατὰ Ἀνομοίων, Μigne Ἐ.Π. 48, 764).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ ΣΤΗΡΙΓΜΑ*

3. Πόσον πλουσίως ανταμείβει ὁ Θεὸς τοὺς στηριζομένους εἰς αὐτόν.

Ἄν ἀναλογισθῶμεν μὲ πνεῦμα ταπεινώσεως καὶ καρδίαν νήφουσαν τὴν μηδαμινότητα καὶ τὴν ἔναντι τοῦ Θεοῦ ἀδυναμίαν μας καὶ ἂν δυνηθῶμεν νὰ ἐξαρθῶμεν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀληθοῦς καὶ πεφωτισμένης γνώσεως διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἄνωθεν ἐκλήθημεν καὶ ἐξ ἧς διαρκῶς ἀπομακρυνόμεθα, τότε θὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι μόνον ἢ εἰς τὸν Θεὸν πίστις καὶ ἡ τυφλὴ ὑποταγὴ εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς καταστήσουν ἀξίους τῆς προστασίας τοῦ μεγάλου καὶ οὐρανοῦ ἡμῶν Πατρός. Τότε ἡ καρδιά μας, ἡ ἐκ τῶν κυμάτων τῆς ὀλιγοπιστίας τεταραγμένη καὶ πλημμυρισμένη ἀπὸ τὰ ὕδατα τῆς ἀνομίας, θὰ αἰσθανθῇ ὅτι ἐστερεώθη ἐπὶ πέτρας ἰσχυρᾶς, λίθου ἀκρογωνιαίου ἀμετακινήτου. Θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν φόβον, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ σύνδρομον τῆς ἀσθενούσης πίστεως. Ἡ καρδιά μας θὰ παύσῃ νὰ ταράσσεται, διότι θὰ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς πίστεως καὶ θὰ φωτίζεται ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, ἥτις κατὰ τὸν Ἀπόστολον «οὐδέποτε καταισχύνει» (πρβλ. Ρωμ. ε' 5). Καὶ ἐν μέσῳ κινδύνων καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἀκόμῃ τῆς κοιλίας τοῦ Ἄδου καὶ ἂν εὗρεθῶμεν δὲν θὰ δειλιάσωμεν ἐφ' ὅσον πεποιθᾶμεν εἰς τὴν ἐκ Θεοῦ προστασίαν. Τοιαύτη πίστις διέκρινε τοὺς Ἀποστολικοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Πατέρας. Ὑπὸ τοιαύτης πίστεως συνείχοντο καὶ οἱ θεόπνευστοι Προφῆται περὶ ὧν ὁ θεῖος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν γράφει· «οἱ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυνάμωθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων» (Ἑβρ. ια'

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 282 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

33-34). Καὶ ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς τοσοῦτον ζωηρᾶς εἰς Θεὸν πεποιθήσεως καὶ ἐλπίδος ὁ προφητᾶναξ Δαβιδ ἀντιμετώπισε τοὺς καταδιώκοντας αὐτὸν ἐχθροὺς, ἀναφωνῶν μετὰ πίστεως ἀκραδάντου «Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτῆρ μου· τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστῆς τῆς ζωῆς μου· ἀπὸ τίνος δειλιάσω;» (Ψαλμ. κστ', 1).

Ἡ εἰς Θεὸν λοιπὸν πεποίθησις ἐνισχύει τὸ θάρρος ἡμῶν. Ἀπομακρύνει τὸν φόβον. Καθαίρει τὴν καρδίαν καὶ στηρίζει αὐτήν. Φωτίζει τὴν ψυχὴν μας καὶ τῆς παρέχει τὸ θεῖον δῶρον τῆς εἰρήνης. Μᾶς καθιστᾷ τέκνα φωτός, πλήρη χάριτος καὶ εὐσεβείας καὶ ἀγάπης. Καὶ τὸ σπουδαιότερον καὶ συνακόλουθον πάντων τούτων εἶναι ὅτι μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν. Αὕτῃ εἶναι ἡ γενναιόδωρος ἀντιμισθία τῶν ἀγαπῶντων τὸν Θεὸν καὶ στηριζομένων εἰς αὐτόν, διότι αὐτὸς ὄντως ἐγενήθη «καταφυγὴ ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ» καταφυγὴ ἀσφαλῆς καὶ ἀπρόσβλητος ἀπὸ πάσης ὀποθενδήποτε προερχομένης ἐπιβουλῆς, διὰ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν.

Ὅσάκις ἀναλογίζομαι, ἀδελφοί, ὅτι μετὰ εἴκοσι σχεδὸν αἰῶνας ἀπὸ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Εὐαγγελίου τῆς δόξης διὰ τοῦ ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, οἱ εἰς Χριστὸν βαπτισθέντες ἔχουν ἀκόμη ἀνάγκην γάλακτος καὶ οὐχὶ στερεᾶς τροφῆς διὰ τὴν πνευματικὴν οἰκοδομὴν καὶ σωτηρίαν των, καταλαμβάνομαι ὑπὸ δδύνης καὶ θλίψεως. Τί νὰ ἐβάσκακε τάχα τὴν ἐν Χριστῷ Ἀδελφότητα; Τί ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν χριστιανῶν, ὥστε νὰ μὴ καρποφορῇ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πλουσίως; Διότι ἡμεῖς ἠξιώθημεν μεγάλης τιμῆς. Ἐξήλθομεν ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς καὶ ἐγνωρίσαμεν τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. «Ὅτι ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. δ', 6). Διατί ἕτεροζυγοῦμεν τοῖς ἀπίστοις; Ποῖος ὄφις, ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, ἐξηπάτησε τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα, ὡς τὸ πάλαι τὴν πρωτόπλαστον Εὐαν, ὥστε νὰ φθαρῶσι τὰ νοήματα ἡμῶν καὶ ν' ἀπομακρυνθῶμεν τῆς εἰς Θεὸν πίστεως καὶ τῆς αἰωνίου δόξης, δι' ἣν ὡς τέκνα φωτός προωρίσθημεν;

Ἄς μὴ παραθεωρῶμεν, ἀδελφοί, τὴν θυσίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ὑπὲρ ἡμῶν ὄντων ἀμαρτωλῶν ἀπέθανε, ἵνα στηρίξῃ καὶ θεμελιώσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, ἀποκαταλλάσσων ἡμᾶς μετ' αὐτοῦ καὶ καταργῶν τὸν μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, ἥτοι τὴν, συνεπεία τῆς ἀμαρτωλοῦ ἡμῶν ζωῆς, ἔχθραν. Ἄλλ' ὡς ἅγιοι καὶ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἡγαπημένα καὶ καθάρᾳ, προωρισμένα εἰς σωτηρίαν, ἃς ἐξέλωμεν ἐκ μέσου τοῦ κόσμου τούτου. Ἄς ἀποτελέσωμεν τὴν ξεχωριστὴν ἐκείνην μερίδα τῶν πράγματι εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καθαρίζοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος καὶ ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ, καθ' ὅσον «ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς» (Ἐβρ. ι' 39). Καὶ ἃς δοκιμάζωμεν πάντοτε καὶ ἃς πράττωμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ, ὥστε μετὰ παρηρησίας νὰ ἐπικαλούμεθα τὸ ἅγιον ὄνομα Αὐτοῦ καὶ μετὰ καρδίας ἐκχειλιζούσας ἀπὸ υπερβάλλουσας πίστεως καὶ ἀγάπης νὰ ψάλλωμεν ὡς ὁ Δαβὶδ «Ἄγαπήσω σε, Κύριε, ἡ ἰσχὺς μου· Κύριος στερέωμά μου καὶ καταφυγή μου καὶ ῥύστης μου. Ὁ Θεός μου βοηθός μου, ἐλπιδὴ ἐπ' αὐτόν, ὑπερασπιστής μου καὶ κέρασ σωτηρίας μου καὶ ἀντιλήπτωρ μου» (Ψαλμ. ιζ', 1-4).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Λόγω μεγάλης ἐλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντὸς εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδοικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευομένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) καὶ μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὁρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

Σημεῖα αὐτῆς τῆς κρίσεως εἶναι πρῶτον ἡ παρατηρουμένη ἔλλειψις τοῦ ἐμψύχου ὕλικου. Ὁ ἀνδρικός ἰδιαίτερα Μοναχισμὸς στὸ σημεῖο αὐτὸ βρίσκεται σήμερα σὲ πολὺ ἐπικίνδυνη καμπή. Μεγάλαι μοναστήρια, μὲ πελώρια κτιριακὰ συγκροτήματα, ποὺ μαρτυροῦν γιὰ τὶς ἑκατοντάδες τῶν ἀδελφῶν, ποὺ κάποτε ἐδῶ πύκνωναν τὶς φάλαγγες τῶν «φιλοσόφων τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς», τώρα κατοικοῦνται ἀπὸ ἐλάχιστους πατέρες, γέροντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ποὺ σὰν φύλακες μᾶλλον παραμένουν στοὺς ἱεροὺς αὐτοὺς χώρους «ἀρνούμενοι τὸ παρὸν χάριν τοῦ μέλλοντος, τὸ παροδικὸν ἕνεκεν τοῦ αἰωνίου». Σύμφωνα μὲ μιὰ πρόσφατη στατιστικὴ, ποὺ τὸ ἀρμόδιο γραφεῖο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἔκαμε, σήμερα σ' ὅλη τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐκτὸς τοῦ ἁγίου Ὄρους, τῆς Κρήτης καὶ τῆς Δωδεκανήσου, ὑπάρχουν 142 ἀνδρικές μονεὲς καὶ 190 γυναικείες, ἐνῶ ὅλοι-ὅλοι οἱ μοναχοὶ ἀνέρχονται εἰς 777 καὶ οἱ μοναχῆς εἰς 1499. Στὸ Ἅγ. Ὄρος ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε ἐμόναζαν χιλιάδες, σήμερα οἱ μοναχοὶ φθάνουν μόλις τοὺς 1200. Εὐτυχῶς ποὺ οἱ προοπτικὲς ἐδῶ εἶναι μᾶλλον ἐλπιδοφόρες.

Ἡ κατάστασι ἐμφανίζεται, ὅπως εἶπαμε, κάπως εὐχάριστη στὰ γυναικεῖα μοναστήρια, ποὺ σημειώνουν μίαν ἄνθησι στὴν Ἐκκλησίαν μας. Αὐτὰ εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν ἐπισήμων Μονῶν, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν ἰδιωτικῶν Ἠσυχαστηρίων, συνεχῶς πληθαίνουν καὶ οἱ Ἀδελφότητές τους ἐμφανίζουν μιὰ πρόοδο πνευματικὴ, ποὺ ἔρχεται σὲ τελείαν ἀντίθεσι μὲ τὴν ἐρήμωσι τοῦ ἀνδρικοῦ μοναχισμοῦ μας. Τὸ σημεῖο εἶναι παρήγορο κι' ἐλπιδοφόρο, καὶ καθένας πρέπει νὰ δοξάσῃ τὸν Θεὸ γιὰ τὴν εὐλογία Του αὐτῆ, ποὺ μπορεῖ νὰ σημάνῃ τὴν ἀφετηρίαν γιὰ μιὰ ἀναγέννησι στὸν ἱερὸν ἄνθρωπον τοῦ μοναχισμοῦ μας. Σὲ τοῦτο, εἶναι ἀλή-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 284 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

θεια, πὼς βοήθησαν οἱ ἐκκλησιαστικὲς ἀρχές, πὸν πολὺ πρὶν ἀναγνωρισθῆ ἐπίσημα ἢ μορφῇ τῶν Ἑσυχαστηρίων, περιέβαλαν μὲ τὴν ἔγκρισί τους τὸ σχῆμα αὐτὸ κι' ἔδωσαν τὴν δυνατότητα δημιουργίας γυναικείων ἀδελφοτήτων, πὸν σήμερα τιμοῦν τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ἀποστολή τους.

Ὡστόσο ὁμως ἡ γενικώτερη κατάστασι τοῦ Μοναχισμοῦ μας παραμένει κρίσιμη. Καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀκόμη ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἔλλειψι κλίσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ποιοτικὴ στάθμη τῶν ὀλίγων μοναχῶν, πὸν ἔχουν ἀπομείνει. Εἶναι πράγματι ἀποκαρδιωτικὸ τὸ φαινόμενο ὠρισμένων τοῦλάχιστον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας αὐτούς, πὸν ἀγνοοῦν τὸ βαθύτερο νόημα τῆς κλίσεώς τους. Μπῆκαν στὸ μοναστήρι χωρὶς νὰ ἔχουν καλὰ-καλὰ καταλάβει τὸν ὑψηλὸ σκοπὸ τῆς μοναχικῆς πολιτείας, κι' ἔτσι δὲν μπόρεσαν ποτὲ νὰ συλλάβουν τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ἐκλογῆς τους. Κατήντησαν, ὡς ἐκ τούτου, ἀρνητικὰ στοιχεῖα μέσα στὸ σῶμα τοῦ Μοναχισμοῦ μας, πὸν μὲ τὸ δικό τους τρόπο ἔβλαψαν καὶ τὸν θεσμὸ καὶ τοὺς φορεῖς του.

Ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος, ὁ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἐπισκεφθεὶς τὸ 1927 τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔγραφε τὰ ἐξῆς λυπηρὰ γιὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε σ' αὐτὸ κατάστασι:

«Τὸ μοναχικὸν ἰδανικόν, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἐπλήρου τὰς ψυχὰς τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἀσκουμένων καὶ ἐκίνει αὐτοὺς εἰς ἔργα πίστεως καὶ ἀγάπης, ἐκλονίσθη καὶ μετ' αὐτοῦ ἐσαλεύθη καὶ ἡ πίστις καὶ ἐψύγη ἢ χριστιανικὴ ἀγάπη.

Ἡ ἔλλειψις ἰδανικοῦ συνετέλεσεν ὥστε νὰ παύσῃ καὶ ἡ ἀπαραίτητος εἰς τὴν ὑγιεῖαν τῆς Ἀγιορειτικῆς Ἀδελφότητος διαλογή, οὐδεὶς ψυχικῶς ὑγιαίνων ἢ λόγιος προσέρχεται πλέον εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἀγιορειτῶν, ἢ δὲ φάλαγξ τῶν ἐπ' ἀρετῇ καὶ μορφώσει διαπρεπόντων μοναχῶν ὅλον ἐν ἀραιούται· οἱ προσερχόμενοι ὑποτακτικοὶ εἶναι τελείως ἀκατέργαστοι ψυχικῶς καὶ ἀμόρφωτοι πνευματικῶς, πολλοὶ δὲ αὐτῶν προσέρχονται μόνον

διὰ νὰ ἀποφύγῃσιν τὴν στρατιωτικὴν θητείαν καὶ κατόπιν χειροτονοῦμενοι καὶ λαμβάνοντες ἀπολυτήρια τῶν οἰκείων μονῶν ἀπέρχονται εἰς τὴν κοινωνίαν, ἵνα προστεθῶσιν εἰς τὴν λεγεῶνα τῶν ἀγραμμάτων κληρικῶν, καὶ οὕτω κατὰ μέσον ὄρον παχυλὴ ἀμάθεια καὶ οἱ ἀχώριστοι αὐτῆς σύντροφοι, ἢ πρόληψις καὶ ἡ δεισιδαιμονία, νέμονται τὸ Ἅγιον Ὅρος. Ἡ Ἀθωνιάς Σχολὴ φυτοζωεῖ, ἡ Σχολὴ τῶν Ἰωασαφαίων ζωγράφων διατελεῖ ἐν διαλύσει καὶ αὐτὴ ἡ βυζ. Μουσικὴ ἔπαυσε νὰ καλλιεργῆται ἐν τῷ Ὅρει καὶ δύο μόνον καθ' ὅλον τὸ Ἅγιον Ὅρος ὑπάρχουν μουσικοὶ καὶ καλλιφῶνοι, οἱ δὲ ἄλλοι καὶ δὴ καὶ οἱ νεότεροι διακρίνονται ἐπὶ ἀμουσίᾳ καὶ κακοφωνίᾳ. Καὶ καθόλου ἢ κατὰ μέσον ὄρον ἀσχημία τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ φοβερὰν παραφωνίαν ἐν μέσῳ τῆς ἁρμονικῆς καὶ ὡραίας φύσεως τοῦ Ἅθω¹⁴³.

Ἡ ζημία δὲν περιορίσθη μόνο σ' αὐτό. Ἐβλαψαν πνευματικὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους, γιατί δὲν μπόρεσαν νὰ ξεπεράσουν τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες. Κι' ἐνῶ ἐκλήθησαν νὰ ζήσουν ὡς «ἄσαρκοι» καὶ «ἄβιοι», αὐτοὶ βρῆκαν στὸν Μοναχισμό ἕνα καταφύγιο γιὰ νὰ κρύψουν ὅ,τι θὰ ἦταν δύσκολο νὰ κρυφθῆ μέσα στὴν κοινωνία. Ἀσυνέπειες στὴ ζωὴ τους καὶ σκάνδαλα ἔδωσαν τροφή στὴν στρατευμένη ἄρνησι, πού μὲ κάθε μέσο θέλησε, προβάλλοντας αὐτά, νὰ πείσῃ τὸν κόσμον πὸς δῆθεν κανένα νόημα καὶ κανένα σκοπὸ δὲν ἐξυπηρετεῖ σήμερον ὁ Μοναχισμὸς, πού ἔχει καταντήσῃ φυτώριον κοινωνικῶν παρασῖτων καὶ τίποτε ἄλλο. Τὸ κακὸ εἶναι πὸς ἡ πνευματικὴ μας ἡγεσία δὲν ἀντέδρασε πάντοτε ὅπως ἔπρεπε στὰ ὄρισμένα ἔκτροπα, πού παρουσιάσθηκαν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθῆ μιὰ δυσμενῆς ἀτμόσφαιρα γύρω ἀπὸ τὸ Μοναχισμό, κάθε ἄλλο βέβαια παρὰ ἀληθινῆ, μὰ πού τὸν ἔβλαψε καὶ τὸν βλάπτει καίρια.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

143. (Γ. Τασούδη: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρύσανθος, Ἀθήναι 1972, τ. Β' σ. 104).

Ποιμαντικά Θέματα

Ο ΠΟΙΜΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ ΨΥΧΟΝΕΥΡΩΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν σύγχρονον ψυχιατρικὴν καὶ ψυχοθεραπευτικὴν ἐμπειρίαν, τὴν σχετιζομένην μὲ τὴν θεραπείαν ψυχονευρωτικῶν καταστάσεων, εἶναι ἐξαιρετικῶς μέγας ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα ὑποφέρουν ἀπὸ τὰς καταστάσεις αὐτάς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ψυχονεύρωσις δὲν καθιστᾷ συνήθως ἀπαραίτητον τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου ἐντὸς νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς εὐχερῶς τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν καταφευγόντων ὑπὸ τὴν ψυχιατρικὴν φροντίδα. Πολλοὶ ἄνθρωποι ὑποφέρουν σήμερον ἀπὸ ἀγχώδεις ψυχονευρωτικὰς καταστάσεις καὶ ἐπομένως πολλοὺς ἀνθρώπους ἀπασχολεῖ ζωηρῶς τὸ πρόβλημα τῆς θεραπείας ἀπὸ τὰ βασανιστικὰ συμπτώματα τῶν καταστάσεων αὐτῶν.

Ἡ πραγματικότης αὐτὴ θέτει ἤδη τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσον ὄντως ἡ ψυχιατρικὴ καὶ ψυχοθεραπευτικὴ μεθοδολογία ἐπαρκεῖ πρὸς ὀλοκλήρωσιν μιᾶς τόσοσ ἐπιθυμητῆς θεραπείας. Ἄλλ' εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δίδεται ἐκάστοτε διάφορος ἀπάντησις, ὡπωσδήποτε ἀνάλογος πρὸς τὴν θέσιν τοῦ ἐρωτῶντος (ἢ ἀπαντῶντος) ἐναντι τοῦ νοήματος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ χριστιανοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχουν πάντοτε ἀδιάσειστα ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα καταρρίπτουν εὐχερῶς τὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι ὁ ψυχίατρος ἢ ὁ ψυχοθεραπευτὴς εἶναι κατ' ἀποκλειστικότητα ὁ ἀρμόδιος θεραπευτὴς τῶν ψυχονευρωτικῶν καταστάσεων. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον πείθει ἐπὶ πλέον ἡμᾶς σήμερον περὶ τοῦ γεγονότος τούτου εἶναι κυρίως ἡ παρακμὴ τῆς ψυχαναλύσεως καὶ δὴ εἰς τὴν χώραν, ἣ ὁποία ἀπεθέσεν αὐτὴν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας, τὴν Ἀμερικὴν. Ἀπεδείχθη δηλ. καὶ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅτι ἡ ψυχονεύρωσις εἶναι κάτι περισσύτερον ἀπὸ νόσος. Εἶναι πάντοτε ὑπαρξιακὸν πρόβλημα, ἐκφραζόμενον ὡς ἰσχυρὰ ψυχικὴ σύγκρουσις. Ὡς τοιοῦτον δὲ πρόβλημα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λύεται μὲ τὴν βοήθειαν ἐνὸς τεχνικοῦ διαλόγου. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τῆς θεραπείας τῶν νευρωτικῶν ἐν γένει καταστάσεων ἀπαιτεῖ δραστικώτερα μέτρα.

Παρὰ τὰς ἀνωτέρω διαπιστώσεις δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀπορρίπτῃ κανεὶς ἐξ ἀρχῆς μίαν συνεργασίαν τοῦ ποιμένου μὲ τὸν ψυχία-

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ*

Ὁ Χαρακτήρ τῆς θουσίας ἔχει εἰδικὴν σημασίαν ἐνταῦθα.

Ὁ Ἱεροκρατικὸς χαρακτήρ τῆς Θρησκευίας, ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, διαφέρει πῶς ἀπὸ τὸν προφητικὸν - διδακτικὸν τοιοῦτον τῆς Καινῆς Διαθήκης, διότι ἐμφανίζεται ἡ ἀνάγκη, ὅτι κατὶ δέον γενέσθαι ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, κατὶ τὸ ὅποσον εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτελέσῃ μόνος του, ὁ ἄνθρωπος, ἐν οἷσιν εὐρισκόμενος μὲ-τὰς δοθείσας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐντολάς.

Ἀκόμη ἂν καὶ τὸ ἱεροκρατικὸν Θρήσκευμα τῆς Π. Δ. συχνάκις περιπίπτει εἰς θρησκοληψίαν, ἐν τούτοις ὁδηγεῖ εἰς μίαν σημαντικὴν ἀλήθειαν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 288 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

τρον. Τοῦλάχιστον δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίζεται ὁ ψυχολογικὸς παράγων, ὁ συνεργῶν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ ψυχιάτρου ἐκ μέρους τοῦ πάσχοντος. Ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν διαθέτει ἐπαρκῆ ὀριμότητα πρὸς κατανοήσιν τοῦ προσωπικοῦ του προβλήματος, ἀλλ' ἐπίσης ἐφ' ὅσον εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις ἢ φαρμακευτικῆ κυρίως ἀγωγῇ προσφέρει ἀνακούφισιν καὶ ψυχικὴν τόνωσιν, αἰατροὺς μετακαλεῖσθαι οὐδὲν τὸ καλῶν. Ἐκεῖνο μόνον τὸ ὅποσον πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὁ ποιμὴν εἶναι, ὅτι κατ' οὐσίαν ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὅποια θὰ ὀλοκληρώσῃ ἐπιτυχῶς τὸ ἔργον τῆς θεραπείας τῶν ψυχονευρωτικῶν καταστάσεων. Ὁ ψυχίατρος ἢ ὁ ψυχοθεραπευτής, εἰς τὴν καλλίστην περίπτωσιν, θὰ προσφέρουν ἀπλῶς πρόσκαιρον ἀνακούφισιν. Ἴσως ὁ μὲν πρῶτος διὰ τῆς φαρμακευτικῆς ἀγωγῆς, ὁ δὲ δεύτερος διὰ τοῦ διαλόγου. Ἀλλὰ ἐν τέλει μόνον ὁ ποιμὴν εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος κατέχει τὴν δύναμιν καὶ τὰ μέσα τῆς πλήρους καὶ ὀριστικῆς θεραπείας τῶν ψυχονευρωτικῶν τούτων διαταραχῶν.

Ἡ ὑπογράμμισις τῆς θεραπευτικῆς αὐτῆς λειτουργίας τῆς ποιμαντικῆς διακονίας ἀποβλέπει σήμερον εἰς τὸ νὰ κατανοήσουν πρῶτοι οἱ ποιμένες μας τὴν ἀλήθειαν αὐτήν. Ἄν πράγματι οἱ πλείστοι ἐκ τῶν ψυχονευρωτικῶν δὲν σκέπτονται νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν ἱερέα, ἀλλὰ καταφεύγουν εἰς τὸν ψυχίατρον, πρᾶττον τοῦτο διότι δὲν ἔλαβον πείραν τῆς ὀρθῆς ποιμαντικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν ἡ διαταραχὴ των προέρχεται ἀπὸ λανθασμένην ἀντιμετώπισιν ὑπαρξιακῶν προβλημάτων, ὀφείλουν νὰ πληροφορηθοῦν, ὅτι ὁ αὐθεντικὸς θεραπευτὴς τῆς διαταραχῆς των αὐτῆς εἶναι μόνον ὁ ποιμὴν των. Ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ πληροφορηθοῦν, πρέπει ὁ ποιμὴν των νὰ τὸ ἀποδείξῃ ἐμπράκτως εἰς αὐτούς. I. K.

Ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ ὀρθῶς διακρίνει τις τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ, ὡς τὴν συνέχειαν τῆς παλαιᾶς λατρείας καὶ θυσίας παρ' Ἰσραήλ.

Ἡ ἐκουσία τοῦ Χριστοῦ προσφορά κατενόηθη ὡς ἡ νέα θυσία, ἐν τῇ ὁποία εἰς εἶναι «ὁ προσφέρων, ὁ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος Χριστός, ὁ Θεὸς ἡμῶν», κατὰ τὴν ὀρθόδοξον Λειτουργίαν.

Ἡ ἀπόλυτος αὕτη ἐκουσία προσφορά ἐνεφανίσθη ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τῷ ἔργῳ δῆλον ὅτι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον στηρίζει τὸν ἄνθρωπον, εἶναι τὸ ἔργον τῆς Θ. Χάριτος.

Δὲν δίδει μόνον προσταγὴν τὸ ἔργον τοῦτο, ἀλλὰ συγκρατεῖ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν, ἐνδυναμώνει τὴν κατεύθυνσιν ἡμῶν, μεταφέρει τὴν δυναμικὴν σωτήριον ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Βασιλεύς, ὅστις κερδίζει τὴν νίκην ἐναντίον τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους, αἱ ὁποῖαι μόνον δουλείαν δημιουργοῦν, εἶναι συγχρόνως Χριστὸς ὁ Προφήτης, ὅστις δίδει εἰς ἡμᾶς τὸ παράδειγμα τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θεῖον ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι ὁ Μέγας Ἀρχιερεὺς, ὅστις προσφέρει ἑαυτὸν ὡς θῦμα ἐν τῇ μοναδικῇ θυσίᾳ καὶ χαρίζει εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἐνέργειαν τῆς συμφιλιώσεως μετὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ ἓνα νέον, μοναδικὸν καὶ ἀποφασιστικὸν τρόπον.

Ἄς ἴδωμεν τώρα πῶς τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἔργον δῆλον ὅτι τῆς ἀπολυτρώσεως, ἐν βασικαῖς γραμμαῖς, παρουσιάζεται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ καὶ τῇ Πατερικῇ σκέψει.

Αἱ ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις, ἕνεκεν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἁμαρτημάτων, εἶναι πεπτωκότα ὄντα.

Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν ἡμᾶς, ἵνα ζῶμεν ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτοῦ, ὁ Ὅποιος εἶναι ἡ ἐλπίς, ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη ἡμῶν· ἀλλὰ ἐχρησιμοποίησαμεν κακῶς τὴν ἐλευθέραν βούλησίν μας.

Ἐντεῦθεν καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠδύνατο μόνος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προπρωτικὴν του κατάστασιν, ὁ Θεὸς ἀπεφάσισεν νὰ μᾶς σώσῃ συμφιλιῶνων ἡμᾶς μετ' αὐτόν.

Ἡ συμφιλιῶσις αὕτη ἐν τῇ θεολογικῇ ὀρολογίᾳ ὀνομάζεται Ἀπολύτρωσις.

Ἡ διδασκαλία περὶ Ἀπολυτρώσεως εἶναι ἡ τρίτη ἐκ τῶν τριῶν θεμελειῶδων διδασκαλιῶν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

Αἱ ἕτεραι δύο, ἄνευ τῆς ἀποδοχῆς τῶν ὁποίων ἡ ἀπολύ-

τρωσις εἶναι ἀδύνατος, εἶναι ἡ διδασκαλία περὶ τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ περὶ Ἑνσαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ κύριον, ἀφ' ἐτέρου, ἔργον τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς ἦτο τὸ ὅ,τι ἔπραξε καὶ τὸ ὅ,τι εἶπε, διότι εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ἔδιδε τὴν σφραγίδα διὰ τὴν ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν.

Ἦτο ὁ Θεὸς - Υἱός, τὸ δεύτερον τῆς Ἀγίας Τριάδος Πρόσωπον. Ἦλθεν, ἵνα ἀποθάνῃ καὶ ἀναστῆθῃ, διὰ νὰ ζήσωμεν καὶ σωθῶμεν ἡμεῖς.

Ἡ διδασκαλία του ἔχει ὑψίστην σπουδαιότητα, ἀλλὰ τὸ κέντρον τοῦ ἔργου του εὐρίσκεται ἐν τῷ Σταυρῷ καὶ τῇ Ἀναστάσει.

Οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ των περισσότερον ἀναφέρονται εἰς τὴν Θυσίαν καὶ τὴν Ἀνάστασίν του, τῶν ὁποίων γεγονότων ἦσαν αὐτόπται μάρτυρες.

Ἐν τῷ Μυστικῷ Δείπνῳ, συμφώνως μὲ τὴν περιγραφὴν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου (14,24), ὁ Κύριος εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, «τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον».

Ὅπισθεν τῶν λόγων τούτων εὐρίσκεται μία μακρὰ ἱστορία.

Ὅτε ὁ Κύριος ἔλεγεν, ὅτι ὁ οἶνος ἦτο «τὸ αἷμα τῆς Διαθήκης» καὶ «τὸ ἐκχυνόμενον περὶ πολλῶν» ἐγνώριζεν, ὅτι ὁ θάνατός του ἦτο ἐπικείμενος.

Τὸ αἷμά του ἐπρόκειτο νὰ συμφιλιώσῃ τὸν ἐπαναστάτην ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν, ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπεδιώκετο διὰ τῶν παλαιῶν θυσιῶν, ἀλλ' οὐδέποτε ὅμως ἐξεπληρώθη δι' αὐτῶν.

Ὁ οἶνος, ὅστις προσεφέρετο ἐν τῷ Μυστικῷ Δείπνῳ, ἦτο, ἐν τινι μέτρῳ, μία θυσία, ὃ δὲ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μᾶς ὁμιλεῖ, ὅτι ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασίν του πορευόμενος εἰς Ἐμμαοὺς μετὰ δύο ἄλλων μαθητῶν, ἀπεδείκνυε ἐκ τῆς Γραφῆς τὴν ἀναγκαῖότητα τῆς θυσίας του· πιθανῶς θὰ ἀνεφέρετο εἰς τὰς προφητείας τοῦ Ἡσαΐου.

Ἴνα δὲ ἀναφερθῶμεν εἰς τὸν πρῶτον μετὰ τὸν Ἔνα, τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, τονίζομεν, ὅτι οὗτος συνοψίζει τὴν διδασκαλίαν του ὑποστηρίζων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ εἰκὼν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ, ὁ πρωτότοκος τῆς δημιουργίας, ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα ἀπολυτρώσῃ τὸν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Νόμου εὐρισκόμενον ἄνθρωπον· ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος ἦλθεν, ἵνα προσφέρῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχασεν αὕτη διὰ τοῦ πρώτου Ἀδάμ. Ἀπέθανε ὑπὲρ ἡμῶν.

(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ.Θ. Μ.Ρh.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

ΤΩΝ ΧΙΛΙΑΣΤΩΝ*

2. Ἡ ἐπαγρύπνησις

α) Παράλληλα με τὴ διαφώτισι, μεγάλη ποιμαντικὴ σημασία ἔχει καὶ ἡ ἐπαγρύπνησις τοῦ ἐφημερίου γιὰ τὸ ποίμνιό του, ὥστε νὰ τὸ προστατεύῃ ἀπὸ τὴ χιλιαστικὴ προπαγάνδα καὶ νὰ τὸ προφυλάσῃ ἀπὸ κάθε ἀντορθόδοξη καὶ ἀντιχριστιανικὴ ἐπιρροή. Ὅπως ὁ πατέρας ἀγρυπνᾷ πάνω ἀπὸ τὰ παιδιά του καὶ παρακολουθεῖ με προσοχὴ τὴ συμπεριφορὰ καὶ γενικὰ τὴ ζωὴ τους, γιὰ νὰ τὰ προστατεύῃ ἀπὸ τοὺς κινδύνους ποὺ τὰ ἀπειλοῦν, ἔτσι καὶ ὁ ἐφημέριος, σὰν πατέρας τῆς ἐνορίας, δὲν δίνει αὐπνον τοῖς ὄφθαλμοῖς του καὶ τοῖς βλεφάροις του νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις του» (Ψαλμ. 131,4), ὅταν μάλιστα ξέρῃ ὅτι τὰ πνευματικὰ παιδιά του, στὴν κρίσιμη ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε, εἶναι ἐκτεθειμένα σὲ ἀναρίθμητους ἠθικούς κινδύνους. Μὲ τὴν ἐπαγρύπνησί του ὁ ἐφημέριος θὰ πληροφορηθῇ ἐγκαίρως κάθε προσηλυτιστικὴ ἐνέργεια τῶν Χιλιαστῶν καὶ θὰ μπορῇ νὰ ἐπεμβαίη τὴν κατάλληλη στιγμή γιὰ νὰ τὴ ματαιώη, παίρνοντας τὰ κατάλληλα μέτρα.

Μιά τέτοια ἐπαγρύπνησις, ὡς τὸ ποῦμε ἀπὸ τὴν ἀρχή, δὲν θὰ ἔχῃ τὸ χαρακτῆρα ἀστυνομεύσεως, ἀλλὰ συμμετοχῆς στὴ ζωὴ τῶν ἐνοριτῶν μας. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο ὁ ἱερεὺς νὰ κατοικῇ ὀπωσδήποτε στὴν ἐνορία ὅπου ἐφημερεῖ, ὥστε ἡ ἐπικοινωνία με τοὺς Χριστιανοὺς του νὰ εἶναι εὐκόλη καὶ γρήγορη. Καὶ μόνο ἡ παρουσία τοῦ ποιμένου ἀνάμεσα στὰ πρόβατά του ἀποτελεῖ ἐμπόδιο γιὰ τὸ λύκο, ποὺ καιροφυλακτεῖ γιὰ νὰ τὰ ἀρπάξῃ. Ἐχει παρατηρηθῆ ὅτι στὶς ἐνορίες, κυρίως τῆς ὑπαίθρου, ποὺ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 252 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

δὲν ἔχουν τακτικὸ ἐφημέριο καὶ σ' αὐτὲς ποὺ ὁ ἐφημέριός τους κατοικεῖ σὲ γειτονικὸ χωριὸ ἢ σὲ ἄλλη ἐνορία, οἱ ἐπισκέψεις τῶν Χιλιαστῶν εἶναι συχνότερες καὶ ἢ προσηλυτιστικὴ τους δραστηριότητα ἐντονώτερη.

β) Ἐπαγρύπνησις ὅμως δὲν σημαίνει νὰ κατοικῆ ἀπλῶς ὁ ἐφημέριος στὴν ἐνορία του. Ὅταν κάθεται κλεισμένος μέσα στὸ σπίτι του καὶ παραμένῃ ξένος καὶ μακρινὸς σὲ ὅσα συμβαίνουν γύρω του, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἐπαγρυπνᾷ. Ἡ πραγματικὴ ἐπαγρύπνησις ἐπιβάλλει νὰ ἐπισκεπτόμαστε τακτικὰ ὅλα τὰ σπίτια τῆς ἐνορίας μας καὶ νὰ διατηροῦμε στενὴ - προσωπικὴ σχέσι καὶ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἐνορίτες μας. Ὁ καλὸς ποιμὴν, λέει ὁ Κύριος «τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτὰ» (Ἰωάν. ι' 3). Μιὰ τέτοια ἐπικοινωνία δημιουργεῖ ἀτμόσφαιρα ζεστασιᾶς, φιλίας καὶ οἰκειότητος, ἀνάμεσα στὸν ποιμένα καὶ τὸ ποίμνιο καὶ μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ παρακολουθοῦμε ἀπὸ κοντὰ τὰ προβλήματα τῶν Χριστιανῶν μας, νὰ συμμετέχωμε στὴ ζωὴ τους, νὰ μοιραζώμαστε τὶς χαρὲς καὶ τὶς λύπες τους, νὰ τοὺς προσφέρωμε τὴ βοήθεια καὶ τὴ συμπαραστάσι μας, ὅπου καὶ ὅταν τὴν χρειαθοῦν.

Ἡ ἐπαγρύπνησις, ποὺ στηρίζεται στὴ στενὴ - προσωπικὴ σχέσι καὶ ἐπικοινωνία τοῦ ἐφημερίου μὲ τοὺς ἐνορίτες του, ὑψώνει προστατευτικὸ τεῖχος καὶ ἐμποδίζει τὴν εἰσβολὴ ἀντιχριστιανικῶν δοξασιῶν στὴν ἐνορία. Βέβαια, ἓνα τέτοιο ἔργο δὲν εἶναι εὐκόλο. Ἀπαιτεῖ, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, καὶ πολὺ χρόνον. Ὅσο μάλιστα ἡ ἐνορία εἶναι μεγαλύτερη, τόσο δυσκολώτερη εἶναι αὐτὴ ἡ ἐπαγρύπνησις. Ὅμως, ὅσο δύσκολη καὶ ἂν εἶναι, πρέπει νὰ τὴν ἐπωμισθοῦμε. Αὐτὸ εἶναι τὸ χρέος μας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποστολὴ μας.

γ) Περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἐνορίτες μας ἐκτεθειμένοι στὶς ἀντιχριστιανικὲς προπαγάνδες εἶναι οἱ νέοι. Γι' αὐτὸ σ' αὐτοὺς κυρίως πρέπει νὰ στρέφεται ἡ ἐπαγρύπνησις μας. Ἰδιαιτέρα πρέπει νὰ προσέξωμε τὶς σχέσεις μας μὲ τοὺς νέους

τῆς ἐνορίας μας. Χρειάζεται νὰ κερδίσωμε τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴ φιλία τους. Νὰ τοὺς κάνωμε νὰ μᾶς ἀνοίγουν τὴν καρδιά τους. Ἄν ἐπιτύχωμε κάτι τέτοιο, τότε ὄχι μόνο θὰ τοὺς προστατέψωμε ἀποτελεσματικὰ ἀπὸ τὰ ἀντιχριστιανικὰ ἰδεολογικὰ ρεύματα, ἀλλὰ καὶ θὰ βροῦμε ἀνάμεσά τους πολὺτιμους βοηθοὺς καὶ συνεργάτες σὲ κάθε προσπάθειά μας. Οἱ νέοι εἶναι γεμάτοι δύναμι καὶ ἐνθουσιασμό. Μαζί τους μποροῦμε νὰ κάνωμε θαύματα. Εἶναι, λοιπόν, ἀνάγκη νὰ βρίσκωμε εὐκαιρίες προσωπικῆς ἐπικοινωνίας μ' αὐτοὺς καὶ νὰ τὶς ἐκμεταλλευώμαστε. Θὰ μπορούσαμε π.χ. νὰ τοὺς ἐπισκεφθοῦμε στὸ σπίτι τὴν ἡμέρα τῆς ὀνομαστικῆς τους ἑορτῆς, γιὰ νὰ τοὺς εὐχηθοῦμε, νὰ τοὺς ἀπευθύνωμε τὰ συγχαρητήριά μας γιὰ μιὰ ἐπιτυχία τους, νὰ τελέσωμε μιὰ Λειτουργία ἢ μιὰ Παράκλησι γι' αὐτοὺς σὲ κάποια κρίσιμη φάσι τῆς ζωῆς τους, ὅπως λ.χ. εἶναι ἡ περίοδος τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων γιὰ τὶς ἀνώτατες σχολές, νὰ πᾶμε νὰ τοὺς ἀποχαιρετίσωμε, ὅταν ξεκίνοῦν γιὰ ἓνα μακρινὸ ταξίδι ἢ νὰ τοὺς καλωσορίσωμε, ὅταν ἐπιστρέψουν κ.λ.π.

Πέρα ἀπ' αὐτά, ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία στὴν ἐπικοινωνία μας μὲ τοὺς νέους εἶναι νὰ συλλάβωμε τὶς ἀνησυχίες τους, νὰ σκύψωμε μὲ στοργὴ πάνω ἀπὸ τὰ προβλήματα τους, νὰ τοὺς νοιώσωμε καὶ νὰ τοὺς προσφέρωμε τὴ συμπαραστάσι μας, μὲ τρόπο θετικὸ καὶ συγκεκριμένο, χωρὶς δογματικὲς ἀπαγορεύσεις καὶ ἀψυχολόγητες συμβουλές. Μόνο μὲ μιὰ τέτοια ἐπαγρύπνησι, ποὺ θὰ στηρίζεται στὴν ἀγάπη, ὁ ἱερεὺς θὰ συγκεντρώσῃ κάτω ἀπὸ τὴν προστατευτικὴ στοργὴ του τὰ νιάτα τῆς ἐνορίας του «ὁ ν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας» (Ματθ. κγ' 37).

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΜΠΕΖΕΝΙΤΗΣ
Διευθυντῆς Ὑπηρεσιῶν Ἀποστολικῆς Διακονίας

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΣΠΟΡΑΝ ΤΗΣ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ*

β) Ὁρθόδοξος Διασπορά καὶ Διαχριστιανικὴ συνεργασία.

Ἡ ἐδῶ παρουσία τῶσων Ὁρθοδόξων εἶναι δυνατόν νὰ βοηθήσῃ τὴν ἱεράν ὑπόθεσιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Ὁ διαχριστιανικὸς διάλογος δύναται νὰ ἀποκτήσῃ εὐρύτερα θεμέλια, διεξαγόμενος καὶ ἐκ τῶν κάτω, ἐντὸς ἐνοριακοῦ πλαισίου. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ὁ διάλογος ἀποτελεῖ βασικῶς ὑπόθεσιν τῶν πιστῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, διότι μόνον αὐτοὶ οἱ Χριστιανοὶ δύνανται εἰς πᾶσαν ἐποχὴν νὰ ἐκφράζουσιν τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τοιαύτῃ ἐννοίᾳ ἕνας εἰλικρινῆς Οἰκουμενισμὸς («τῶν μικρῶν βημάτων»), ὁ ὁποῖος δὲν βλέπει τὴν Ἐκκλησίαν ὡς σύλλογον καὶ τὴν ἔνωσιν τῶν Χριστιανῶν ὡς συγκρητισμὸν, εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ δεκτὸς ὑφ' ἕλων τῶν Ὁρθοδόξων. Τοῦναντίον ἡ δημιουργία De Facto καταστάσεων εἶναι δένδρον, τὸ ὁποῖον δὲν εὐδοκίμεῖ εἰς τὸ κλίμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὑπογραφή τοῦ Ἀγίου Μάρκου Ἐφέσου θὰ εἶναι ἀναγκαία διὰ μίαν ἔνωσιν μὲ τὴν ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΝ. Ἐσπευσμένα ἐνέργειαι, ὡς λ.χ. εἰς τὸ ζήτημα τῆς μυστηριακῆς διακοινωνίας (Interkommunion), ἄνευ προηγουμένης ἐπιτεύξεως ἐνότητος εἰς τὴν Ἐκκλησιολογίαν καὶ τὴν πίστιν βλάπτουν μᾶλλον τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Διαλόγου. Τοῦτο δὲν εἶναι ἡ γνώμη ἐνὸς φανατικοῦ Ὁρθοδόξου, ἀλλὰ καὶ ἐνὸς εἰδικοῦ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Διάλογον, τοῦ Δρ. I. Madey (Paderborn): «Δύνανται Καθολικοὶ Χριστιανοὶ κατὰ τὴν τέλει τῆς Εὐχαριστίας, εἰς μὴ Καθολικὰς (Ρωμαιοκαθολικὰς), Ἐκκλησίας, Ἀνατολικῶν Χριστιανῶν, νὰ λάβουν τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν; Ὁφείλομεν, δυστυχῶς, νὰ ἀπαντήσωμεν ἀρνητικῶς... Δὲν εἴμεθα ἀκόμη ἔν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πάπας δὲν ἠδύνατο ἀκόμη

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 290 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

νά τελέσῃ τὴν Θ. Εὐχαριστίαν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶγόρου» (Die Kirchen Des Ostens, 1972, σ. 27).

Νομίζομεν, ὅτι δὲν εἶναι εὐλογον νὰ συζητῆται τὸ θέμα τῆς Interkommunion, εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν καὶ μάλιστα ὅταν ὁ λόγος εἶναι περὶ πρακτικῆς συνεργασίας. Ἡ πορεία τοῦ Διαλόγου τῆς πίστεως θὰ ἀποδείξῃ, πότε εἶναι ἡ στιγμή νὰ συζητῶμεν καὶ περὶ κανονικῆς μυστηριακῆς διακοινωνίας (Kommunion). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ ἀναφερθῇ καὶ ἡ ἀπαίτησις ἑτεροδόξων τινῶν ἱερέων, νὰ συμμετάσχῃ ὁ Ὁρθόδοξος ἐφημέριος ἐνεργῶς εἰς λατρευτικὰ ἐκδηλώσεις τῆς Ἐνορίας του. Δὲν ὀμιλοῦμεν, βεβαίως, δι' ἀπλὴν παρακολούθησιν τοιούτων συνάξεων. Ἐννοοῦμεν συμμετοχὴν μὲ λειτουργικὰ ἄμφια. Ἄν εἰς τὰς προσκλήσεις ταύτας ἀναγκαζώμεθα νὰ ἀπαντῶμεν καταφατικῶς, πιεζόμενοι ἀπὸ τὸ βᾶρος τῶν ἀναγκῶν μας, τότε δὲν πρόκειται περὶ ἐλευθέρως ἐνεργείας ἐνὸς εἰλικρινοῦς διαλόγου, ἀλλὰ περὶ καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι φέρουν εἰς τὴν μνήμην τὴν ἐποχὴν τῆς Συνόδου τῆς Φλωρεντίας. Οὔτε διπλωματία καὶ ὑπολογισμοὶ ἔχουν θέσιν μεταξὺ Χριστιανῶν, ποὺ πραγματικῶς θλίβονται διὰ τὴν διαίρεσιν τῶν Χριστιανῶν καὶ εἰλικρινῶς ποθοῦν τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ χρῆσις ἀμφίων σημαίνει ἐκκλησιαστικὴν—λατρευτικὴν ἐνεργειαν καὶ ἐννοεῖται μόνον ἐκεῖ, ὅπου ἡ Ἐκκλησιολογία εἶναι ἡ αὐτή. Ἐκτὸς καὶ ἂν ὑπάρχῃ πλήρης διάστασις μεταξὺ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως καὶ τῆς συμπεριφορᾶς μας ὡς μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μας· τοῦτο ὅμως δὲν θέλομεν νὰ τὸ πιστεύσωμεν. Ὁ λαὸς μας, ποὺ θρησκεύει, δὲν παρασύρεται ἀπὸ ἐπιφανειακὰς ἐκδηλώσεις τῶν Ποιμένων του, διότι γνωρίζει νὰ διακρίνῃ μεταξὺ ἀληθείας καὶ ὑποκρισίας.

Πέραν, λοιπόν, τοιούτων ἀθεμελιώτων πρωτοβουλιῶν, ποὺ κατ' οὐσίαν ζημοῦν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐνότητος, ἔχομεν τὴν εὐλογημένην εὐκαιρίαν Ὁρθόδοξοι, Παλαιοκαθολικοὶ, Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Διαμαρτυρόμενοι, νὰ θρηγήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ διὰ τὴν διαίρεσίν μας, ἐν πνεύματι δὲ μετανοίας νὰ στραφῶμεν πρὸς τὰς πηγὰς μας, ποὺ εἶναι κοιναὶ καὶ τὰς ὁποίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐγκατελείψαμεν τὴν ἀδιαίρετον δηλ. Ἐκκλησίαν τῶν ἐννέα

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

ΜΙΑΣ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΗΣ ΚΟΠΕΛΑΣ *

III. Τὴν ἀρρώστια τὴν στέλνει ἢ τὴν ἐπι-
τρέπει ὁ Θεός;

Εἶδαμε στὸ προπατορικό ἀμάρτημα, ὅτι ὁ Θεός ὅταν ἐπλα-
σε τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἐφτιαξε καὶ τὴν ἀρρώστια,
ἀλλ' ὅτι τὴν ἀσθένεια τὴν ἔφερε μὲ τὴν παρακοή του ὁ ἴδιος ὁ ἄν-
θρωπος. Τώρα θὰ μοῦ πῆτε: «Τί φταίμε ἐμεῖς ἂν ἀμάρτησε ὁ Ἄ-
δάμ καὶ ἡ Εὐά; Βέβαια δὲν φταίμε ἐμεῖς... Ἄλλ' ὅμως ἀπ' αὐτοὺς
καταγόμαστε. Καὶ κανεῖς, ὅσο κακοὶ καὶ νᾶναι οἱ γονεῖς του, δὲν
μπορεῖ νὰ πῆ ὅτι δὲν γεννήθηκε ἀπ' αὐτοῦς. Ὑστερα μὴ ξεχνᾶμε,
ὅτι γι' αὐτὸ ἀκριβῶς εὐδόκησε ὁ Θεός καὶ ἔστειλε τὸν μονογενῆ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 293 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

αἰώνων. Μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν δυνάμεθα ἐπὶ τοῦ θεμε-
λίου τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας
τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τῶν ἑπτὰ μεγάλων οἰκουμενικῶν συνό-
δων ἐρμηνευομένης, νὰ θεμελιώσωμεν καὶ πάλιν τὴν ἐνότητά μας.
Ἄνευ αὐτῆς, τῆς κοινῆς καὶ ἐκ τοῦ κοινοῦ ἀπωτάτου παρελθόντος
ὄλων τῶν Χριστιανῶν θεμελιουμένης βάσεως, ἀποβαίνει πᾶς
λόγος περὶ ἐνώσεως πλήρως ἀδύνατος. Ἡ ἐνότης μας, βάσει
τῆς πίστεως καὶ πράξεως τῆς Μιᾶς ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας, θὰ
ᾗτο ἡ μεγαλύτερα εὐλογία, ἡ ὁποία θὰ προέκυπτεν ἐκ τοῦ ἐν τῇ
χώρᾳ αὐτῇ συγχρωτισμοῦ Ὁρθοδόξων καὶ μὴ Ὁρθοδόξων.

Εἶθε νὰ ἐγνωρίζομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁ-
ποίαν μία λατρεία, ἀποτέλεσμα κοινῆς πίστεως, ὅπως εἰς τὴν πρώ-
την Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων, θὰ ἀνεπέμπετο ἀπὸ ὄλους τοὺς
Χριστιανούς. Διὰ νὰ ἔλθῃ ὅμως ἡ πολυπόθητος αὐτῇ στιγμή, ὀφεί-
λομεν οἱ Ὁρθόδοξοι νὰ διατηρήσωμεν καὶ εἰς τὴν ἐδῶ διασπορὰν
τὴν λατρείαν μας, ὅπως τὴν παρελάβομεν ἀπὸ τοὺς ἁγίους μας
πατέρας, ἥτοι (αλογικῆν) (Ρωμ. 12,1), «καθαράν» (Ἰακ. 1,27),
«ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (Ἰωάν. 4,24).

Πρεσβ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

Υἱό Του, τὸν Χριστό, γιὰ νὰ σταυρωθῆ, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῆ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν κατάρρα αὐτῆ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ Θεὸς δὲν ἐδημιούργησε τὴν ἀρρώστια, πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι ὁ Θεὸς ἔστειλε ἢ στέλνει τὴν ἀσθένεια καὶ τὰ κακά, ὅπως λένε π.χ. οἱ μάγοι στὰ θύματά τους ἢ μερικοὶ ἀνίδεοι Χριστιανοί;

Ὁ Θεός, ἀπλῶς, ἀνέχεται τὴν ἀρρώστια. Καὶ αὐτὸ τὸ βλέπομε καθαρὰ καὶ στὴ περίπτωσι τοῦ Ἰώβ, ποῦ προαναφέραμε, καὶ στὴ Καινὴ Διαθήκη, ἀλλὰ καὶ στοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας. Καὶ τὴν ἀνέχεται καὶ τὴν ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς τὴν ἀρρώστια, γιὰτὶ ἔχει τὸν σκοπὸ του, κάπου ἀποβλέπει. Ἀλλὰ αὐτὸ θὰ το δοῦμε στὴν ἀποστολὴ τῆς ἀσθενείας. Ἄς δοῦμε ὅμως πρῖν:

IV. ΠΟΙΟΣ ΠΡΟΞΕΝΕΙ ΤΗΝ ΑΡΡΩΣΤΙΑ ;

Ὅπως εἶδαμε, τὴν ἀρρώστια τὴν προξενεῖ μὲ τις διαφορὰς ἁμαρτίες του,

1. Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος.

Ἐδῶ πρέπει νὰ συμπληρώσουμε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀπιστία του, πολλὰς φορὰς μὲ τὴν συνεχῆ στενοχώρια του, μὲ τὸ ἄγχος του ἢ μὲ τὰ διάφορα ἄλλα πάθη του, μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ ἀρρώστια στὸν ἑαυτὸ του.

Ὁ ἰ. Χρυσόστομος μάλιστα σὰν αἰτίες ἀσθενείας ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του θεωρεῖ τὴν «ραθυμία», τὴν «γαστριμαργία», τὴν «ἀργία» κ.ἄ. Δηλαδὴ τὴν τεμπελιά, ἀπροσεξία, τὴν πολυφαγία, τὸ καθισιὸ κ.λπ.

Ὁ ἀπ. Παῦλος, ἀκόμη, θεωρεῖ σὰν αἰτία ὄχι μόνον ἀρρώστιας ἀλλὰ καὶ θανάτου τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ κανεὶς ἀνάξια τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Ἄς τὸν ἀκούσουμε: «Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀνάξιος κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ κοιμῶνται ἱκανοί». (Α' Κορινθ. ια' 29-30). Ἄς ἀναφέρουμε ὅμως καὶ ἓνα σύγχρονο παράδειγμα.

Στὸ Νοσοκομεῖο μας, πρῖν 4 χρόνια, νοσηλεύτηκε ἓνας ἠλικιωμένος ναυτικός — εἶχε περάσει τὰ 80 —, ποῦ μέχρι τότε δὲν εἶχε ποτὲ ἀρρωστήσει. Καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀρρώστιας του, ὅσο καὶ ἂν φαίνεται παράξενο, ἦταν ὁ ἐγγονός του ἢ γιὰ νὰ ἀκριβολογοῦμε οἱ τύψεις του.

“Ας αφήσουμε ὅμως τὸν ἴδιο τὸν ναυτικό νὰ μᾶς ἐξιστορήσῃ τὴν περιπέτυσή του, ὅπως ἀκριβῶς τὴν διηγήθηκε στοὺς συνασθενεῖς τοῦ θαλάμου του καὶ στὸν γράφοντα, μιὰ μέρα πρὶν φύγη ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖο.

«Ἐχω ζήσει σχεδὸν τὴ μισή μου ζωὴ στὴ θάλασσα. Δούλεψα σὲ πολλὰ καράβια καὶ ναυάγησα τρεῖς φορές.

— “Ἦμουν καλὸς καὶ πονόψυχος ἄνθρωπος, μὰ εἶχα καὶ ἕνα φοβερὸ ἐλάττωμα. Βλασφημαγα. Μὲ τὸ παραμικρὸ ξεστόμιζα πολλές καὶ βαριεὲς βλαστήμιες. Λὲς καὶ μοῦ ᾿φταιγε ὁ Θεός, ἀναρωτιόμουνα πολλές φορές, ἢ ἡ Παναγία. Ἡ κακὴ συνήθεια ὅμως; Καὶ τὸ κακομαθημένο στόμα μου; Ἄς εἶναι...

Πρὶν ἀπὸ 15 χρόνια, ἀπόμαχος πιά ἀπὸ τὴν θάλασσα καὶ γνήσιος στεργιανός, κάθισα στὴν Ἀθήνα στὸ σπιτάκι μου μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ μοναχογιοῦ μου. Γιατὶ εἶχε πεθάνει ἡ γυναῖκα μου. Θεὸς σχωρὲς” τὴν.

Ἅ οὗ γιός μου εἶχε παντρευτῆ καὶ εἶχε μιὰ πολὺ καλὴ γυναῖκα καὶ ἕνα ἀγοράκι, ἴδιο ἀγγελουῖδι, πού μόλις εἶχε κλείσει τὰ τέσσερά του χρόνια.

Ἡ ζωὴ μου κύλαγε μαζί τους εὐχάριστα καὶ ἤσυχα, παρ’ ὅλο πού ἡ κακὴ μου συνήθεια δὲν ἔλεγε νὰ σταματήσῃ. Ὡρες — ὄρες φοβόμουνα πὼς τὴ βλαστήμια θὰ μοῦ τὴν ἔκοβε μόνο ἢ πλάκα τοῦ τάφου μου. Γιατὶ οὔτε στὶς δικιές μου προσπάθειες, οὔτε στὰ παρακάλια τοῦ γιοῦ μου καὶ τῆς νύφης μου ἄκουγα. Καὶ ἐνῶ μὲ ἀπειλοῦσαν ὅτι θὰ φύγουν ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ θὰ μὲ ἀφήσουν μόνο, ἂν συνεχίσω νὰ βλασφημῶ, ἐγὼ τίποτε.

Τὴ μοναδικὴ ὑπόσχεση πού τοὺς ἔδωσα ἦταν νὰ προσπαθῶ νὰ μὴ βλασφημῶ, ὅταν θὰ ἦταν μπροστὰ ὁ μικρὸς ἐγγονός μου δὲν μπόρεσα καὶ αὐτὴ νὰ τὴν τηρήσω. Πάντως ἔκανα προσπάθειες γιατί ἀγαποῦσα, σχεδὸν παθολογικά, τὸν ἐγγονό μου.

Ἅ Θεός, ὅμως, φαίνεται πὼς ἐπιφυλάσσει γιὰ τὸ καθένα μας κάτι καλὸ, ἔστω καὶ στὸ τέλος τῆς ζωῆς του.

Κάποια μέρα λοιπόν — θᾶταν μεσημέρι ὥρα φαγητοῦ — φιλονικοῦσα μὲ τὸ γιό μου γιὰ μιὰ δουλειὰ πού δὲν μπορούσε νὰ τελειώσῃ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ κανακάρης μου ἐπέμενε, χωρὶς νάχη δίκιο, νευρίασα, ἔχασα τὸν ἔλεγχο τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ ἄρχισα νὰ βλασφημῶ.

Ἅ οὗ γιός μου, ὅταν μὲ εἶδε σ’ αὐτὴ τὴ κατάσταση μὲ ἄφησε μόνο μου μῆπως καὶ ἤρεμήσω. Ἐγὼ συνέχιζα νὰ βρίζω. Τὴν ὥρα

ἐκείνη — ὅπως μοῦ εἶπαν ἀργότερα — ἐρχόταν ἀπὸ περίπκτο ὁ ἐγγονός μου μὲ τὴ Μητέρα του. Ὁ μικρὸς εἶχε ἀφήσει πολὺ πίσω τὴ Μάννα του, γιατί ἤθελε — ὅπως ἔκανε πάντοτε — τρέχοντας νὰ φθάσῃ πρῶτος στὸ σπίτι. Ἐγὼ δὲν κατάλαβα τίποτε, παρὰ μιὰ στιγμή ἐκεῖ πού ἔβριζα εἶδα τὸ μικρὸ ἐγγονό μου μπροστά μου.

Δὲν πίστεψα στὰ μάτια μου. Συνῆλθα ὅμως λίγο καὶ ξεχνώντας τὰ νεῦρα μου ἔτρεξα νὰ τὸν πάρω στὴν ἀγκαλιά μου.

Ὁ ἐγγονός μου ὅμως τραβήχτηκε πίσω καὶ παίρνοντας ὕφος μεγάλου μοῦ εἶπε πολὺ δυνατὰ: «Παπποῦ σὰν δὲν ντρέπεσαι;!!

Ἐγὼ ξαφνιαστήκα, ταραχτήκα, ἔνοιωσα τὸ ἔδαφος νὰ χάνεται ἀπὸ τὰ πόδια μου καὶ τὸν οὐρανὸ νὰ μὲ καταπλακώνῃ. Τελικὰ ἔπεσα κάτω.

Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὥρα ἀρρώστησα. Ἔχουν περάσει 6 μῆνες ἀπὸ τότε καὶ πολλὲς φορὲς φοβήθηκα ὅτι δὲν πρόκειται νὰ γίνω καλά. Εἶχα πέσει σὲ μεγάλη μελαγχολία. Ἐνοιωθα ντροπὴ καὶ δὲν μπορούσα νὰ ἡσυχάσω ἀπὸ τίς τύψεις μου.

Τὸ κακὸ ὅμως δὲν σταματοῦσε μέχρι ἐδῶ, γιατί δὲν εἶχα διάθεση γιὰ φαγητὸ καὶ ζητοῦσα νὰ πεθάνω.

Ὅλα αὐτὰ εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα νὰ εἰσαχθῶ, σὲ κακὴ κατάσταση, στὸ Νοσοκομεῖο. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ δὲν αἰσθανόμουν καλύτερα. Παρ' ὅλ' αὐτὰ ἔνοιωσα ὑγιῆς καὶ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ, μόνο ὅταν — μετὰ ἀπὸ πολλοὺς κόπους καὶ προσπάθειες — δέχθηκα νὰ μὲ ἐξομολογήσῃ καὶ νὰ μὲ Κοινωνήσῃ ἡλικιωμένος κληρικός.

Σήμερα, «δόξα σοι ὁ Θεός», κλείνω ἕνα μῆνα πού μπῆκα στὸ Νοσοκομεῖο. Αὔριο βγαίνω, ἂν θέλῃ ὁ Θεός. Σκέφτομαι λοιπὸν νὰ βρῶ τὸν ἐγγονό μου, νὰ τοῦ ζητήσω καὶ ἐκείνου συγγνώμη καὶ νὰ τοῦ ὑποσχεθῶ ὅτι: Ποτὲ πιά δὲν πρόκειται νὰ ξαναβλασφημήσω...»

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. EMMANOYHΛ KΑΛAΪTZAKHΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

311. Ἡ εὐχαριστήριος μυστικὴ εὐχὴ «Εὐχαριστοῦμέν σοι, δέσποτα φιλόθρωπε, εὐεργέτα τῶν ψυχῶν ἡμῶν...» πότε πρέπει κανονικῶς νὰ ἀναγινώσκειται, μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν τῶν ἱερέων ἢ μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν τῶν πιστῶν; Ἡ ἀνάγνωσις τῆς εὐχῆς αὐτῆς συναντᾶται διαφοροτρόπως. (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Γ. Στανίτσα).

Ἡ ἀρχικὴ καὶ μόνη ὀρθὴ θέσις τῆς εὐχῆς τῆς εὐχαριστίας μετὰ τὴν θεία μεταλήψι «Εὐχαριστοῦμέν σοι, δέσποτα φιλόθρωπε...» τῆς λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, καθὼς καὶ τῆς ἀντιστοίχου εὐχῆς τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου «Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπὶ τῇ μεταλήψει...» καὶ τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων «Εὐχαριστοῦμέν σοι τῷ σωτῆρι τῶν ἅλων Θεῷ...», εἶναι ἀκριβῶς μετὰ τὰ διακονικὰ «Ὁρθοὶ μεταλαμβάνοντες...» καὶ πρὸ τῆς ἐκφωνήσεως «Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν...». Τὰ διακονικὰ εἰσάγουν τὴν εὐχὴ καὶ δίνουν τὸ θέμα τῆς, πού εἶναι ἡ εὐχαριστία γιὰ τὴν μεταλήψι τῶν θείων μυστηρίων. Ἡ ἐκφώνησις «Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν...» εἶναι ἡ κοινὴ δοξολογικὴ κατάληξις καὶ τῶν τριῶν εὐχῶν πού μνημονεύσαμε. Εἶναι σαφὴς σ' αὐτὴν ἡ ἀναφορὰ στὴ θεία κοινωνία, διὰ τῆς ὁποίας παρέχεται ὁ «ἁγιασμὸς» στὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ. Ὅπως πρὸ τῆς θείας μεταλήψεως ἔχομε τὶς σχετικὲς προπαρασκευαστικὰς εὐχές, πού εἶναι ἡ εὐχὴ πρὸ τῆς Κυριακῆς προσευχῆς, αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ «Πάτερ ἡμῶν...», «τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον» καὶ ἡ εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας — οἱ ἄλλες εὐχές πού λέγονται σήμερον «Πιστεύω, Κύριε, καὶ ὁμολογῶ...» κλπ. καὶ τὰ τροπάρια «Τοῦ δεῖπνου σου τοῦ μυστικοῦ...» κλπ. δὲν ἀνήκουν στὸ ἀρχικὸ κείμενο τῆς θείας λειτουργίας — ἔτσι καὶ μετὰ ἀπὸ αὐ-

τὴν σ' ὅλες τις ἐν χρήσει λειτουργίες στῆ θέσι ἀκριβῶς αὐτὴ βρίσκειται ἢ εὐχαριστία γιὰ τὴν θεία κοινωνία. Σ' αὐτὴ τὴν θέσι ὑπάρχουν ἀνάλογες εὐχαριστήριες εὐχές καὶ σ' ὅλες τις ἀρχαῖες λειτουργίες τῆς Ἀνατολῆς, ὅπως στὴν ἀρχαῖκή λειτουργία τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν, στὴν Ἱεροσολυμιτικὴ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, στὶς Ἀλεξανδρινές λειτουργίες τοῦ ἁγίου Μάρκου, Μεγάλου Βασιλείου καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, στὴν Ἀρμενικὴ λειτουργία, στὶς λειτουργίες τῆς Δύσεως κλπ.

Ἡ εὐχαριστία ἀφορᾷ σ' ὅλο τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, κληρο καὶ λαό, πού μετέσχε τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν μυστηρίων. Αὐτὸ εἶναι αὐτονόητο, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ καὶ ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν εὐχῶν, πού ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι γραμμένα σὲ πληθυντικὸ (βλ. «Εὐχαριστήσωμεν», «Εὐχαριστοῦμέν σοι... τῶν ψυχῶν ἡμῶν... κατηξίωσας ἡμᾶς... ἡμῶν... ἡμᾶς... τοὺς πάντας...» κλπ.), πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ μνημονεύουν ὅλες τις τάξεις τῶν πιστῶν, ἱερεῖς, βασιλεῖς, ἄρχοντας, λαὸ κλπ. Στὸν συλλογικὸ χαρακτήρα τῆς εὐχῆς καὶ τὴν ἰδιαιτέρα σπουδαιότητά της, ὡς κοινῆς εὐχαριστίας γιὰ τὴν μεγάλη δωρεὰ τῆς θείας κοινωνίας, ἀναφέρονται καὶ διάφορες μαρτυρίες Πατέρων, ὅπως τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων: «εἶτα ἀναμείνας τὴν εὐχὴν, εὐχαρίσται τῷ Θεῷ τῷ καταξιώσαντί σε τηλικούτων μυστηρίων» (Κατήχησις μυσταγωγικὴ Ε', 19), τοῦ Ψ. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου: «μετασχῶν δὲ καὶ μεταδούς τῆς θεαρχικῆς κοινωνίας εἰς εὐχαριστίαν ἱεράν καταλήγει μετὰ παντός τοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἱεροῦ πληρώματος» (Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας 3,1), τοῦ ἁγίου Εὐτυχίου Κωνσταντινουπόλεως: «καὶ ὥσπερ τότε μετὰ τὸ φαγεῖν ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, οὕτως καὶ ἡμεῖς μετὰ τὸ μεταλαβεῖν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος εὐχαριστοῦμεν καὶ ἔξιμεν ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ἐπανερχόμενοι» (Λόγος περὶ τοῦ Πάσχα καὶ τῆς θείας εὐχαριστίας 3). Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μάλιστα κατακρίνει τοὺς πιστοὺς ἐκείνους, πού, ἐπειδὴ ἡ θεία κοινωνία διαρκοῦσε πολὺ, ἐπειδὴ προσήρχοντο πολλοὶ στὰ μυστήρια καὶ ἡ μετάληψις ἐδίδετο καὶ ὑπὸ τὰ δύο εἶδη χωριστά, εἶχαν τὴν κακὴ συνή-

θεια «πρὸ τῆς ἐσχάτης εὐχαριστίας... ἀποπηδᾶν καὶ ἀναχωρεῖν οἴκαδε» (Περὶ βαπτίσματος Χριστοῦ 4).

Οἱ ἀρχαῖες τυπικὲς διατάξεις καθιστοῦν τὸ πρᾶγμα ἀναντίρρητο. Στὴ λειτουργία τῶν Ἀποστολικῶν Διατάξεων καθορίζεται, ὅτι «ὅταν πάντες μεταλάβωσι καὶ πᾶσαι, λαβόντες οἱ διάκονοι τὰ περισσεύσαντα εἰσφερετέωσαν εἰς τὰ παστοφῶρια. Καὶ ὁ διάκονος λεγέτω, παυσασμένου τοῦ ψάλλοντος· «Μεταλαβόντες τοῦ τιμίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστήσωμεν τῷ καταξιώσαντι ἡμᾶς μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων αὐτοῦ μυστηρίων...» Καὶ ὁ ἐπίσκοπος εὐχαριστήτω... «Εὐχαριστοῦμέν σοι, ὅτι κατηξίωσας ἡμᾶς μεταλαβεῖν...» (Βιβλ. Η', 14-15). Στὸ ἀρχαιότερο βυζαντινὸ Εὐχολόγιο, τὸν Βαρβερινὸ κώδικα 336 τοῦ Η' αἰῶνος, τῆς εὐχῆς προτάσσεται ἡ τυπικὴ διάταξις «Καὶ μετὰ τὸ πάντας μεταλαβεῖν, λέγοντος τοῦ διακόνου τὴν εὐχὴν, ἐπέυχεται ὁ ἱερεὺς». Στὸν κώδικα Ἀθηνῶν 685 ἡ εὐχὴ φέρεται μὲ τὸν τίτλο «Εὐχὴ μετὰ τὸ πάντας μεταλαβεῖν». Σὲ πολλὰ δὲ ἀρχαῖα καὶ νεώτερα χειρόγραφα, ἀκόμη καὶ σὲ παλαιὰ ἔντυπα, ἡ εὐχαριστήριος εὐχὴ τοποθετεῖται μετὰ τὸ «Μετὰ φόβου Θεοῦ...», «τῆς μεταλήψεως τελειωθείσης καὶ τῶν ἁγίων λειψάνων ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀρθέντων τραπέζης».

Ἡ μετάθεσις τῆς εὐχῆς μετὰ τὴν κοινωνία τοῦ κλήρου καὶ πρὸ τῆς κοινωνίας τοῦ λαοῦ ἔγινε σὲ χρόνους μεταγενεστέρους. Αἰτία τῆς μεταθέσεως ἦταν ἀρχικὰ ἡ συνήθεια τῆς μυστικῆς της ἀναγνώσεως. Ὅπως καὶ σὲ πολλὰς ἄλλες περιπτώσεις αὐτὸ προεκάλεσε τὴν ἀπομάκρυνσί της ἀπὸ τὴν ἐκφώνησί της, τὴν ἀρχικὴ δηλαδὴ καὶ φυσικὴ της θέσι. Τὸ διακονικὰ καὶ ἡ ἐκφώνησις, ἐπειδὴ ἐλέγοντο ἐμμελῶς καὶ εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ, ἦσαν ἰσχυρὰ στοιχεῖο καὶ παρέμεναν ἀμετακίνητα· ἡ εὐχὴ, καίτοι θεωρητικὴ ἦταν τὸ κέντρο καὶ σ' αὐτὴν ἔπεφε τὸ βάρος τῆς εὐχαριστίας, ἐπειδὴ δὲ ἐλέγετο μυστικῶς, ἔγινε τὸ πρακτικῶς ἀσθενέστερο καὶ εὐκόλα μετακινούμενο στοιχεῖο. Ὅταν συνελειτουργεῖ διάκονος ἡ εὐχὴ μπορούσε νὰ λέγεται κατὰ τὰ διακονικὰ «Ὁρθοὶ μεταλαβόντες...». Ἡ πρᾶξις αὐτὴ μαρτυρεῖται, ὅπως εἶδαμε ἤδη, ἀπὸ τὸν Βαρβε-

ρινό κώδικα 336. "Όταν όμως δὲν ὑπῆρχε διάκονος, καὶ αὐτὸ σιγά-σιγά ἔγινε κανὼν, ἡ εὐχὴ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναγνωσθῆ ἀπὸ τὸν ἱερέα, πού θὰ ἔλεγε καὶ τὰ διακονικὰ σὲ χρόνο εὐκαιρο, δηλαδὴ πρὶν τελειώσῃ τὸ κοινωνικὸ, ἀμέσως μετὰ τὴν κοινωνία του. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διάταξις τοῦ κώδικος Παρισίων 385 τοῦ ΙΔ' αἰῶνος: «Εἰ οὐκ ἔστι διάκονος, ἐνταῦθα, — δηλαδὴ πρὸ τοῦ «Μετὰ φόβου Θεοῦ...» —, ὀφείλει λέγειν ὁ ἱερεὺς καθ' ἑαυτὸν τὴν εὐχὴν: «Εὐχαριστοῦμέν σοι, δέσποτα...». Σ' αὐτὸ βοήθησε καὶ ἡ ἀραιὰ προσέλευσις τοῦ λαοῦ στὴν θεία κοινωνία. Ἐφ' ὅσον οὕτως ἢ ἄλλως τὶς περισσότερες φορὲς οἱ πιστοὶ δὲν προσήρχοντο στὴν θεία μετάληψι, ἡ εὐχὴ κατήντησε νὰ ἀφορᾷ μόνο στὸν πάντοτε κοινωνοῦντα ἱερέα. Εἶναι ἐπίσης ἄξιο σημειώσεως, ὅτι ἡ μετάθεσις ἄρχισε ἀπὸ τὴν λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, πού ἐτελεῖτο συχνότερα. Ἡ λειτουργικὴ πράξις στὴν λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου παρέμεινε πῶς συντηρητικὴ, ἐπειδὴ ἐτελεῖτο μόλις δέκα φορὲς τὸν χρόνο. Αὐτὸ τοῦλάχιστον μπορεῖ νὰ συναχθῆ ἀπὸ τὶς παλαιᾶς ἐντυπες ἐκδόσεις, οἱ ὁποῖες στὴν μὲν λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου θέτουν τὴν εὐχαριστήριον εὐχὴ μετὰ τὴν κοινωνία τοῦ ἱερέως, στὴν λειτουργία ὅμως τοῦ Μεγάλου Βασιλείου τὴν διατηροῦν στὴν ἀρχαία θέσι της: «τῆς μεταλήψεως τελειωθείσης καὶ τῶν ἁγίων λειψάνων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἀρθέντων τραπέζης» («Αἱ θεῖαι λειτουργίαι», ἐκδ. Βενετίας 1795, 1813, Κωνσταντινουπόλεως 1875 κ.ἄ.). Ἐπίσης συντηρητικὰ γιὰ τοὺς ἰδίους λόγους παρέμειναν καὶ τὰ Ἀρχιερατικά. Τὸ «Ἀρχιερατικόν», (ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐν Ἀθήναις 1971, σελ. 31, 58 καὶ 73), τοποθετεῖ τὴν εὐχαριστήριον εὐχὴ καὶ στὶς τρεῖς λειτουργίες στὴν σωστὴ θέσι, δηλαδὴ πρὸ τῆς ἐκφωνήσεως «Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμός ἡμῶν...». Οἱ ἀρχιερεῖς ἐξ ἄλλου συλλειτουργοῦσαν πάντοτε μὲ διάκονο ἢ μὲ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν τὰ διακονικὰ. Γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ πράγματος, τέλος, σημειώνομε ὅτι σὲ μερικοὺς κώδικας ἡ εὐχὴ μετατίθεται μὲν πρὸ τοῦ «Μετὰ φόβου...», διατηρεῖ ὅμως τὴν παλαιὰ τυπικὴ τῆς διάταξι «τῆς μεταλήψεως τελειωθείσης...». Ἦταν τὸ μεταβατικὸ στάδιο.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

«ΠΡΙΝ ΔΗΣ ΤΙ ΧΡΩΜΑ ΕΧΟΥΝ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ...».

Ἕνας μεγάλος Ἀμερικανὸς ποιητὴς γράφει κάπου: «Διαφωνῶ μὲ τὸν ἑαυτό μου; Ναι, διαφωνῶ, γιατί εἶναι πολύμορφος, γιατί μέσα μου φέρνω πλήθη ὀλόκληρα».

Θυμᾶμαι αὐτὴ τὴν ἀγέρωχη βεβαίωση κάθε φορὰ πού ὁ νοῦς μου πάει στὴ χριστιανικὴ ταπεινοφροσύνη. Τί παράδοξο! Ἔχουν μιὰ σχέση βαθιά, πού δὲν τὴ φωτίζει παρὰ μιὰ ἄλλη ὠραία χριστιανικὴ ἀρετὴ: ἡ διάκριση.

Τί εἶναι διάκριση, κάτω ἀπὸ τὸ εὐαγγελικὸ πρῖσμα; Τὸ νὰ ἀποδείχῃσαι, μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, ἴκανὸς γιὰ κατανόηση ἀπέναντι τοῦ ἀδελφοῦ σου. Νὰ μὴ σβήνῃς, βάνουσα, μὲ μιὰ μονοκονδυλιά, ὅ,τι τὸν κάνει νὰ διαφέρῃ ἀπὸ σένα. Ἀλλὰ νὰ τὸ παίρνῃς αὐτὸ μέσα σου προσωρινά. Ν' ἀνοίγῃς διάλογο μαζί του. Νὰ τὸ συζητᾷς σὰν νὰ ἦταν κάτι δικό σου.

Αὐτὸ κάνει μιὰ ἀληθινὰ ἀπὸ τὸν Χριστὸ ἐξευγενισμένη ψυχὴ. Δὲν κρίνει μὲ προκατάληψη. Δὲν καταδικάζει, χωρὶς ν' ἀκούσῃ πρῶτα μὲ καλὴ προαίρεση.

Ἀπὸ τὴν πείρα ἀποκομίσαμε συχνά, ὁ καθένας στὴ ζωὴ του, τὸ πικρὸ συμπέρασμα. Χωρὶς ἀγάπη, χωρὶς δηλαδὴ ἐκεῖνη τὴ μυστηριώδη πνευματικὴ εὐλυγισία, πού κάνει τὴν ψυχὴ μας νὰ τυλίγεται γύρω ἀπὸ τὸν πλησίον μας, οἱ ἐντυπώσεις μας ἀπ' αὐτὸν εἶναι πλανερές. Τὸν βλέπουμε, τὸν αἰσθανόμαστε διαφορετικὸ ἀπ' ὅ,τι εἶναι ἀληθινά. Καὶ ἔτσι, τὸν παρεξηγοῦμε καὶ τὸν ἀδικοῦμε.

Μιὰ γενναία χριστιανικὴ ψυχὴ κλείνει μέσα της ὅλους τοὺς ἐχθρούς. Διαλέγεται μαζί τους ἄφοβα, ὅχι ἀντιμέτωπη, ἀλλὰ γέροντας πάνω στὸ στήθος τους. Ἡ περίπτωξη τῆς ἀγάπης εἶναι εἶδος πάλης.

Ἄν δὲν ἔλθω, νοερά ἀλλὰ καὶ καρδιακά, στὴ θέση τοῦ πλησίον μου, δὲν θὰ τὸν ἐρμηνεύσω σωστά. Αὐτὴ ἡ προσέγγιση εἶναι ἓνα δέον, παράλληλο μὲ ὅ,τι ἐπιβάλλει ἡ πολεμικὴ σοφία. Ὅπως λ.χ. τὸ φανερώνει ἡ ἀρχαία κινέζικη παροιμία, πού λέει: «Μὴ χτυπᾷς τὸν ἐχθρό σου, πρὶν ἔλθῃς τόσο σιμά του, ὥστε νὰ δῆς τὴ χρῶμα ἔχουν τὰ μάτια του».

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι βαθὺ μυστήριον. Ἀπὸ μακριά, δὲν βολιδοσκοπεῖται. Μονάχα σὰν πασχίσης νὰ ταυτισθῆς μαζί του,

μπορείς νά δῆς καλὰ τὰ ἐλαφρυντικά πού τυχόν ἔχει κάποια συμπεριφορά του ἄσχημη.

Ἡ σύσταση τοῦ Σολομώντος: «τίμα τὸν Κύριον καὶ ἰσχύσεις» (Παροιμ. ζ' 1) μπορεί νά εἶναι πυξίδα μας καὶ ἐδῶ. Ἑρμηνευμένη βέβαια κάπως πλατύτερα, προσαρμοσμένη στήν περίπτωσι. Ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι ὄν «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» χτισμένο. Ἀκόμη καὶ ὅταν τὸ βλέψης σάν σέ ἀπογοητευτικό κατάντημα, δὲν παύει νά κρύβῃ πολλὰ εὐχάριστα ἐνδεχόμενα.

Μὴν ἀδιαφορήσης γι' αὐτά. Σκύψε, ψάξε τα. Μὲ δίψα, τὴ δίψα τῆς ἐλπίδας. Εἶναι πολὺ πιθανὸ ν' ἀλλάξῃς τὴν πρώτη σου γνώμη.

Ἀλλὰ μὴν ξεχνᾷς καὶ τὸ ἄλλο. Μονάχα ἔτσι θά μπορέσης νά φέρῃς ἀγαθὸ ἀποτέλεσμα, εἴτε αὐστηρὰ φερθῆς κατόπιν εἴτε ὄχι. Γιατί, ὅ,τι πῆς στὸν ἀδελφὸ σου αὐτόν, θά εἶναι καλὰ βασισμένο.

Νοιώθοντάς τον βαθιά, δὲν θά πέσης ἔξω στὶς κρίσεις σου. Καὶ νοιώθοντας ἐκεῖνος ὅτι σωστά τὸν εἶδες, θά τοῦ εἶναι δύσκολο ν' ἀντισταθῇ στὶς νοουθεσίες σου.

Ἄκου, ψυχὴ μου, τὸν Ἅγιο Ἰσαὰκ τὸν Σύρο: «Μὲ τὴν ὑποταγὴ σου θά ὑποτάξῃς τὰ πάντα». Μὲ τὸ νά ὑποταγῆς στὴ διάκριση, αὐτὴ τὴν κόρη τοῦ ταπεινοῦ φρονήματος καὶ τῆς ἀγάπης, θά κάνῃς τὸν πλησίον σου νά παραδοθῇ στὸ σωτήριο θέλημα τοῦ Θεοῦ, πρᾶγμα πού τόσο ἐπιθυμεῖς.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας. — Ἐπίκαιρα. — Εἰσαγ. Δ. Θεοδώρου. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Παραδείγματα ἐποπτικοῦ κηρύγματος. — Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Μοναδικὸν στήριγμα. — Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — Ι. Κ., Ὁ Ποιμὴν ἀρμόδιος θεραπευτὴς ψυχονευρωτικῶν διαταραχῶν. — Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ, Τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ. — Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Μπεζενίτη, Ἡ Ποιμαντικὴ ἀντιμετώπιση τῶν χλιαστῶν. — Πρεσβ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ, Λειτουργικὴ ζωὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῆς Δ. Γερμανίας. — Πρεσβ. Ἐμμανουὴλ Καλαϊντζάκη, Τὸ γράμμα μιᾶς ἀπελπισμένης κοπέλας. — Φ., Ἀπαντήσεις πρὸς λειτουργικὰ, κανονικὰ καὶ ἄλλα ἀπορίες. — Βασ. Μουστάκη, «Πρὶν δῆς τί χροῶμα ἔχουν τὰ μάτια του...».

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.